# JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

VERICA TRSTENJAK

30 päivänä kesäkuuta 2009 [1]

## Sisällys


I Johdanto . . . . . I - 9828

II Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . . . I - 9828

Direktiivi 77/91/ETY . . . . . I - 9828

Suositus 77/534/ETY . . . . . I - 9829

Direktiivi 79/279/ETY . . . . . I - 9831

Direktiivi 2001/34/EY . . . . . I - 9831

Direktiivi 2004/25/EY . . . . . I - 9832

III Tosiseikat, pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset . . . . . I - 9834

IV Oikeudenkäynti yhteisöjen tuomioistuimessa . . . . . I - 9836

V Asianosaisten pääasialliset perustelut . . . . . I - 9837

VI Oikeudellinen arviointi . . . . . I - 9842

A Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen . . . . . I - 9842

B Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu . . . . . I - 9843

1. Ensimmäinen kysymys . . . . . I - 9843

a) Alustavia huomautuksia . . . . . I - 9843

b) Yleiset oikeusperiaatteet . . . . . I - 9844

i) Käsite . . . . . I - 9844


1 – Alkuperäinen kieli: saksa.

ii) Osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaate yhteisön oikeudessa I - 9847

– Asian kannalta merkityksellisten yhteisön oikeuden säännösten ja määräysten tarkastelu . . . I - 9847

Primaarioikeus . . . I - 9847

Kansainväliset suuntaviivat . . . I - 9848

Yhteisön toimielinten antamat säädökset . . . I - 9849

– Perustelut, joiden nojalla kyseessä ei ole yleinen oikeusperiaate . . . I - 9850

Perustuslaillisen aseman puuttuminen . . . I - 9850

Vallitsevan oikeuskäsityksen puuttuminen oikeustieteessä . . . I - 9852

Yleispätevyyden puuttuminen . . . I - 9853

Täsmällisen oikeudellisen seurauksen puuttuminen . . . I - 9853

Lainsäätäjän tahdon kiertämistä koskeva kielto . . . I - 9854

Toimielinten välisen tasapainon turvaaminen . . . I - 9855

Oikeusvarmuuteen liittyvät näkökohdat . . . I - 9857

c) Päätelmä . . . I - 9858

2. Toinen kysymys . . . I - 9859

3. Kolmas kysymys . . . I - 9861

C Päätelmät . . . I - 9861

VII Ratkaisuehdotus . . . I - 9863

## I Johdanto

1. Luxemburgin Cour de cassation on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle kolme kysymystä, joissa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään lähinnä toteamaan, voidaanko yhtiöoikeutta koskevista yhteisön toimielinten säädösten tietyistä säännöksistä johtaa yhteisön oikeudessa voimassa oleva osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleinen oikeusperiaate, joka suojaa yhtiön vähemmistöosakkaita määräysvallan siirtyessä toiselle yhtiölle siten, että heillä on oikeus luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin kuin kaikilla muillakin osakkeenomistajilla.

2. Kansallinen tuomioistuin on esittänyt tämän ennakkoratkaisupyynnön oikeudenkäynnissä, jonka RTL Group -nimisen osakeyhtiön vähemmistöosakkaat (jäljempänä pääasian kantajat) ovat panneet vireille Belgian oikeuden mukaan perustettua Groupe Bruxelles Lambert -nimistä yhtiötä (jäljempänä GBL), Saksan oikeuden mukaan perustettua Bertelsmann AG -nimistä yhtiötä (jäljempänä Bertelsmann), RTL Groupia ja RTL Groupin hallituksen jäseniä (jäljempänä pääasian vastaajat) vastaan. Pääasian kantajat vaativat kanteessaan, että GBL:n ja Bertelsmannin välinen sopimus, jonka mukaan GBL luovutti 30 prosentin osuutensa RTL Groupin osakepääomasta Bertelsmannille vastikkeena 25 prosentin osuudesta Bertelsmannin osakepääomasta, todetaan pätemättömäksi tai että pääasian vastaajien todetaan olevan yhteisvastuullisesti vastuussa kantajille aiheuttamastaan vahingosta ja heidät velvoitetaan korvaamaan tämä vahinko.

## II Asiaa koskevat oikeussäännöt

*Direktiivi 77/91/ETY*

3. Direktiivin 77/91 [2] johdanto-osan viidennen perustelukappaleen mukaan ”perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan tavoitteet huomioon ottaen pääoman korottamista tai alentamista koskevassa jäsenvaltioiden lainsäädännössä on tarpeen varmistaa, että noudatetaan ja yhdenmukaistetaan samassa asemassa olevien osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sekä periaatetta sellaisten velkojien suojaamisesta, joiden saatavat ovat syntyneet ennen alentamispäätöstä”.

4. Direktiivin 77/91 20 ja 42 artiklan sanamuoto on seuraava:

”20 artikla

1. Jäsenvaltiot voivat päättää, että 19 artiklaa ei sovelleta:

2 – Niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi osakeyhtiöitä perustettaessa sekä niiden pääomaa säilytettäessä ja muutettaessa, 13.12.1976 annettu toinen neuvoston direktiivi 77/91/ETY (EYVL L 26, s. 1).

– –

*Suositus 77/534/ETY*

d) osakkeisiin, jotka hankitaan lakiin perustuvan velvoitteen nojalla taikka tuomioistuimen vähemmistöosakkeenomistajien etujen suojaamiseksi antaman päätöksen mukaisesti, erityisesti yhtiön sulautuessa, sen tarkoitusta tai muotoa muutettaessa, sen kotipaikan siirtyessä ulkomaille tai otettaessa käyttöön osakkeiden luovutettavuutta koskevia rajoituksia;

5. Suosituksen 77/534/ETY [3] johdanto-osan kuudennen perustelukappaleen mukaan ”komission oli mahdollista todeta kuulemalla asianosaisia – –, että näistä periaatteista vallitsee laaja yksimielisyys”. *

6. Suosituksen johdanto-osan 11 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

– –

f) osakkeisiin, jotka hankitaan läheisten yhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajien hyvittämiseksi;

”*Yleiset periaatteet* ovat keskeiset käytännesääntöihin sisältyvät oikeussäännöt, ja ne ovat merkitykseltään ensisijaisia.

– –

Ne ovat ensisijaisia suhteessa yksittäisiin sääntöihin, jotka seuraavat niitä ja jotka ainoastaan havainnollistavat asiaa, ja menevät selvästi yksittäisiä sääntöjä pidemmälle.

42 artikla

Tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltioiden lainsäädännön on taattava kaikille samassa asemassa oleville osakkeenomistajille yhdenvertainen kohtelu.”

3 – Arvopaperikaupan eurooppalaisista käytännesäännöistä 25.7.1977 annettu komission suositus 77/534/ETY (EYVL L 212, s. 37).

* Tässä ja jäljempänä ratkaisuehdotuksessa esitetyt lainaukset suosituksesta on suomennettu yhteisöjen tuomioistuimessa, koska EYVL:ssä ei ole julkaistu suomenkielistä tekstiä.

– –

joka on liitetty mainittuun suositukseen, kuuluu seuraavasti:

C. *Kolmas yleinen periaate koskee osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua ja yhtäläisiä mahdollisuuksia.* Komissio on eräistä kriittisistä näkemyksistä huolimatta pitänyt välttämättömänä säilyttää yhdenvertaisen kohtelun periaate ja havainnollistanut sen soveltamista kahdella täydentävällä periaatteella siten, että painopiste on konkreettisessa julkistamisvelvollisuudessa.

”Sellaisten samanlaisten arvopapereiden omistajille, jotka yksi ja sama yhtiö on laskenut liikkeeseen, olisi taattava yhdenvertainen kohtelu; kaikkien osakkeenomistajien oikeus yhdenvertaiseen kohteluun olisi otettava huomioon erityisesti sellaisten liiketoimien yhteydessä, joiden välillisenä tai välittömänä seurauksena on sellaisen osuuden siirtyminen, joka mahdollistaa oikeudellisesti tai tosiasiallisesti määräysvallan yhtiössä, jonka arvopapereilla käydään kauppaa markkinoilla.”

Muiden osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu määräysvallan tuottavan osuuden siirron yhteydessä mainitaan 17. täydentävässä periaatteessa, mutta toisaalta siinä myönnetään, että näitä osakkeenomistajia voidaan suojata toisella tavalla, sen tosiseikan huomioon ottamiseksi, että pääosakkaan oikeuksia on Saksan liittotasavallassa rajoitettu lainsäädännöllä.

8. Eurooppalaisten käytännesääntöjen 17. täydentävässä periaatteessa todetaan seuraavaa:

”Mitään liiketointa, jonka seurauksena on määräysvallan tuottavan osuuden siirtyminen kolmannen yleisen periaatteen mukaisesti, ei tulisi toteuttaa salaa ilmoittamatta asiasta muille osakkeenomistajille ja markkinavalvontaviranomaisille.

– –”

7. Arvopaperikaupan eurooppalaisten käytännesääntöjen kolmas yleinen periaate,

Silloin, kun yhtiön määräysvalta siirretään, kaikille osakkeenomistajille on suotavaa antaa mahdollisuus luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin, ellei kyseisillä osakkeen-

omistajilla muutoin ole vastaavaksi katsottavaa suojaa.”

*Direktiivi 2001/34/EY*

11. Edellä mainittu säännös on sisällytetty direktiivin 2001/34 [5] 65 artiklan 1 kohtaan; tällä direktiivillä kumottiin sen 111 artiklan 1 kohdan mukaisesti direktiivi 79/279.

*Direktiivi 79/279/ETY*

9. Direktiivin 79/279 [4] 4 artiklan 2 kohdan mukaan ”viralliselle listalle otettujen arvopaperien liikkeeseenlaskijoiden on täytettävä tämän direktiivin liitteessä olevissa C ja D luetteloissa mainitut velvollisuudet, sen mukaan, onko kyse osakkeista vai joukkovelkakirjoista”.

12. Direktiivin 2001/34 65 artikla kuitenkin kumottiin direktiivin 2004/109 [6] 32 artiklan 5 kohdan mukaisesti 20.1.2007 alkaen. Direktiivin 2004/109 17 artiklassa, jonka otsikko on ”Sellaisia liikkeeseenlaskijoita koskevat tiedonantovaatimukset, joiden osakkeet on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla”, säädetään 1 kohdassa seuraavaa:

10. Direktiivin liitteessä olevan C luettelon, joka koskee ”niiden yhtiöiden velvollisuuksia, joiden osakkeet on otettu arvopaperipörssin viralliselle listalle”, 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa: ”Yhtiön on huolehdittava kaikkien samassa asemassa olevien osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta.”

”Säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettujen osakkeiden liikkeeseenlaskijan on huolehdittava siitä, että kaikkia samassa asemassa olevia osakkeiden haltijoita kohdellaan yhdenvertaisesti.”

4 – Arvopaperien viralliselle pörssilistalle ottamista koskevien vaatimusten yhteensovittamisesta 5.3.1979 annettu neuvoston direktiivi 79/279/ETY (EYVL L 66, s. 21).

5 – Arvopaperien ottamisesta viralliselle pörssilistalle sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta 28.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/34/EY (EYVL L 184, s. 1).

6 – Säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoita koskeviin tietoihin liittyvien avoimuusvaatimusten yhdenmukaistamisesta ja direktiivin 2001/34/EY muuttamisesta 15.12.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/109/EY (EUVL L 390, s. 38).

*Direktiivi 2004/25/EY*

13. Direktiivin 2004/25[7] johdanto-osan kahdeksannen, yhdeksännen ja kymmenennen perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”8) Yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti ja erityisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi olisi riippumattoman tuomioistuimen voitava tarvittaessa käsitellä uudelleen valvontaviranomaisen päätökset. – –

9) Jäsenvaltioiden olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet arvopapereiden haltijoiden ja erityisesti vähemmistöosakkaiden suojaamiseksi sen jälkeen kun määräysvalta yhtiössä on vaihtunut. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava tällainen suoja velvoittamalla määräysvallan hankkija tekemään kaikille kyseisen yhtiön arvopapereiden haltijoille koko heidän omistusosuuttaan koskeva tarjous, joka perustuu yhteisen määritelmän mukaiseen käypään hintaan. – –

10) Kaikille arvopapereiden haltijoille tehtävää tarjousta koskevaa velvollisuutta ei olisi sovellettava niihin, joilla tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi annettavan lainsäädännön voimaantulopäivänä jo on määräysvaltaan oikeuttavia omistuksia.”

14. Direktiivin 2004/25 3 artiklan, jonka otsikko on ”Yleiset periaatteet”, 1 kohdan a alakohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että seuraavia periaatteita noudatetaan:

a) kaikkia kohdeyhtiön samanlajisten arvopapereiden haltijoita on kohdeltava tasapuolisesti; lisäksi on muita arvopapereiden haltijoita suojattava, kun henkilö hankkii määräysvallan yhtiössä;

– –

7 – Julkisista ostotarjouksista 21.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/25/EY (EUVL L 142, s. 12).

2. Edellä 1 kohdassa säädettyjen periaatteiden noudattamista varten jäsenvaltiot:

a) huolehtivat, että tässä direktiivissä annettuja vähimmäisvaatimuksia noudatetaan;

– –”

15. Direktiivin 2004/25 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Vähemmistöosakkaiden suoja, pakollinen tarjous ja käypä hinta”, 1, 3 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö yksin tai tällaisen henkilön kanssa yhdessä toimivat henkilöt ovat hankkineet 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun yhtiön arvopapereita, jotka yhdessä tällaisen henkilön aikaisempien omistusten ja hänen kanssaan yhdessä toimivien henkilöiden omistusten kanssa antavat henkilölle kyseisen yhtiön äänivallasta suoraan tai välillisesti prosentuaalisen ääniosuuden, joka antaa henkilölle määräysvallan yhtiössä, jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseisellä henkilöllä on velvollisuus tehdä tarjous, jonka avulla suojataan yhtiön vähemmistöosakkaita. Tarjous on osoitettava mahdollisimman pian kaikille asianomaisten arvopapereiden haltijoille, ja siinä on tarjouduttava ostamaan kaikki heidän arvopaperinsa 4 kohdassa määriteltyyn käypään hintaan.

– –

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu määräysvallan tuottava prosentuaalinen ääniosuus ja sen laskutapa määritellään sen jäsenvaltion sääntöjen mukaisesti, jossa kohdeyhtiöllä on sääntömääräinen kotipaikka.

4. Käypänä hintana pidetään korkeinta hintaa, jonka tarjouksen tekijä tai yhdessä hänen kanssaan toimivat henkilöt ovat maksaneet samoista arvopapereista 1 kohdassa tarkoitettua tarjousta edeltävänä aikana, jonka jäsenvaltiot määrittelevät ja joka on vähintään kuusi ja enintään kaksitoista kuukautta. – –

Edellyttäen, että 3 artiklan 1 kohdassa säädettyjä yleisiä periaatteita noudatetaan, jäsenvaltiot voivat antaa valvontaviranomaisilleen luvan muuttaa ensimmäisessä alakohdassa säädettyä hintaa selkeästi määriteltyjen olosuhteiden vallitessa ja selkeästi määriteltyjen perusteiden mukaisesti. – –”

16. Direktiivi 2004/25 on sen 21 artiklan mukaan saatettava voimaan viimeistään 20.5.2006.

## III Tosiseikat, pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

17. Audiolux SA ja muut pääasian kantajat ovat vähemmistöosakkaita RTL Group -nimisessä osakeyhtiössä, jonka kotipaikka on Luxemburgissa ja jonka osakkeilla käydään kauppaa Luxemburgin, Brysselin ja Lontoon pörsseissä. Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, GBL:llä oli 30 prosentin osuus RTL:n osakkeista ennen tapahtumia, joiden perusteella pääasia pantiin vireille. Bertelsmannilla oli 80 prosentin osakkuus Bertelsmann Westdeutsche TV GmbH:ssä (jäljempänä BWTV); loput 20 prosenttia omisti Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co. (jäljempänä WAZ). BWTV:llä oli 37 prosentin osuus, brittiläisellä Pearson Television -yhtymällä 22 prosentin osuus ja muilla osakkeenomistajilla, Audiolux mukaan luettuna, 11 prosentin osuus RTL:n osakkeista.

18. Vuoden 2001 alkupuoliskolla toteutettujen liiketoimien myötä GBL luovutti 30 prosentin osuutensa RTL:n osakepääomasta Bertelsmannille ja sai tästä vastikkeena 25 prosentin osuuden Bertelsmannin osakepääomasta.

19. Joulukuussa 2001 Bertelsmann osti Pearson Televisionin osuuden. Tämän jälkeen RTL haki arvopaperiensa ottamista takaisin viralliselle pörssilistalle Lontoon pörssissä. GBL:n osuuden luovuttaminen Bertelsmannille on kohteena kanteessa, jonka Audiolux SA, BGL Investment Partners ja muut vähemmistöosakkaat (jäljempänä pääasian kantajat) ovat nostaneet GBL:ää, Bertelsmannia ja RTL Groupia sekä muita RTL Groupin hallituksen jäseniä vastaan Tribunal d'arrondissement de Luxembourgin kauppaoikeudellisia asioita käsittelevässä jaostossa vaatien, että on kumottava GBL:n ja Bertelsmannin väliset sopimukset, joiden perusteella GBL luovutti 30 prosentin osuuden RTL:n osakepääomasta Bertelsmann-yhtymälle ja sai vastikkeena 25 prosentin osuuden Bertelsmannin osakepääomasta. Pääasian kantajat vaativat toissijaisesti, että vastaajien todetaan olevan yhteisvastuullisesti vastuussa aiheuttamastaan vahingosta ja että kantajien sallitaan myyvän osuutensa samanlaisin ehdoin. Kantajat ovat myöhemmin laajentaneet kannettaan lisävaatimuksilla.

20. Pääasian kantajat nostivat Bertelsmannia ja muita yhtiöitä vastaan uuden kanteen, jossa ne vaativat, että vastaajat on velvoitettava 30.6.2000 julkaistuun Lontoon pörssiin listautumiseen liittyvään RTL Groupin esitteeseen sisältyneiden sitoumusten täyttämiseksi muun muassa korottamaan yleisölle tarjottavien RTL Groupin osakkeiden määrän 15 prosenttiin ja olemaan poistamatta kyseisiä osakkeita Lontoon pörssin listalta. Ne esittivät useita tätä koskevia vaatimuksia 6.9.2002, 3.10.2002, 14.10.2002 ja 18.10.2002 päivätyissä kannekirjelmissään.

21. Tribunal d'arrondissement de Luxembourg antoi 8.7.2003 ensimmäisestä asiasta, joka koski GBL:n osuuden luovutusta Bertelsmannille, tuomion, jossa se hylkäsi vaatimukset perusteettomana, koska se katsoi, että Audioluxin vaatimuksille ei löytynyt tukea mistään oikeussäännöstä eikä mistään Luxemburgin lainsäädännössä tunnustetusta periaatteesta. Pääasian kantajat hakivat 8.10.2003 päivätyllä kirjeellä muutosta tähän tuomioon Cour d'appelissa.

22. Tribunal d'arrondissement de Luxembourg hylkäsi vaatimukset toisesta asiasta 30.3.2004 antamallaan tuomiolla. Pääasian kantajat hakivat 21.6.2004 päivätyllä kirjeellä muutosta myös tähän tuomioon Cour d'appelissa.

23. Cour d'appel yhdisti nämä kaksi asiaa ja hylkäsi valitukset 12.7.2006 antamallaan tuomiolla. Se vahvisti, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta ei ole olemassa Luxemburgin yhtiö- eikä rahoitusoikeudessa eikä tältä osin ole tarpeen esittää ennakkoratkaisupyyntöä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle.

24. Pääasian kantajat tekivät 22.11.2006 päivätyllä kirjeellä kassaatiovalituksen muutoksenhakutuomioistuimen tuomiosta Cour de cassationissa ja esittivät seitsemän valitusperustetta. Audioluxin ensimmäinen valitusperuste koskee osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen loukkaamista tai virheellistä soveltamista erityisesti sellaisen yhtiön tapauksessa, jonka osakkeet noteerataan arvopaperipörssissä.

25. Koska Cour de cassation katsoo, että ensimmäinen valitusperuste koskee yhteisön oikeuden tulkintakysymystä, johon vastaamisella on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta, se on lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Ovatko osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta ja erityisesti vähemmistöosakkaiden suojaamista koskevat viittaukset

a) 13.12.1976 annetun toisen yhtiöoikeusdirektiivin 77/91/ETY 20 ja 42 artiklassa,

b) arvopaperikaupan eurooppalaisista käytännesäännöistä 25.7.1977 annetun komission suosituksen kolmannessa yleisessä periaatteessa ja 17. täydentävässä periaatteessa,

c) arvopaperien viralliselle pörssilistalle ottamista koskevien vaatimusten yhteensovittamisesta 5.3.1979 annetun neuvoston direktiivin 79/279 liitteessä olevan C luettelon 2 kohdan a alakohdassa ja toistettuna 28.5.2001 annetussa konsolidoidussa direktiivissä ja

d) julkisista ostotarjouksista 21.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/25/EY 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa kyseisen direktiivin johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen valossa luettuna

ilmaus yhteisön oikeuden yleisestä periaatteesta?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tätä yhteisön oikeuden yleistä periaatetta sovellettava ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisissä suhteissa vai onko sitä sovellettava myös sellaisten enemmistöosakkaiden, joilla on määräysvalta tai jotka saavat määräysvallan yhtiössä, ja saman yhtiön vähemmistöosakkaiden välisissä suhteissa erityisesti siinä tapauksessa, että asianomaisen yhtiön osakkeet on listattu arvopaperipörssissä?

3) Jos kahteen ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko katsottava, kun otetaan huomioon ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitettujen viittausten ajallinen kehitys, että tämä periaate oli olemassa ja että sitä oli sovellettava toisessa kysymyksessä tarkoitettujen enemmistöosakkaiden ja vähemmistöosakkaiden välisissä suhteissa jo ennen edellä mainitun direktiivin 2004/25 voimaantuloa ja nyt esillä olevassa asiassa jo ennen vuoden 2001 alkupuoliskolle sijoittuvien tosiseikkojen tapahtumista?”

**IV Oikeudenkäynti yhteisöjen tuomioistuimessa**

26. Ennakkoratkaisupyyntö, joka on päivätty 4.3.2008, saapui yhteisöjen tuomioistuimeen 5.3.2008.

27. Audiolux, GBL, Bertelsmann, Ranskan tasavallan hallitus, Irlanti, Puolan tasavallan hallitus ja komissio esittivät kirjallisia huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa mainitussa määräajassa.

28. Audioluxin, GBL:n, Bertelsmannin, Irlannin hallituksen ja komission edustajat esittivät suullisia huomautuksia 30.4.2009 pidetyssä istunnossa.

## V Asianosaisten pääasialliset perustelut

29. Audiolux katsoo, että ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi. Se esittää, että ennakkoratkaisukysymyksiin vastattaisiin myöntävästi. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä mainitut yhteisön säädökset sekä niiden säännökset viittaavat Audioluxin mukaan osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteen olemassaoloon. Direktiivistä 77/91 Audiolux toteaa, että jo sen johdanto-osan viidennestä perustelukappaleesta ilmenee, että yhteisön lainsäätäjä on pitänyt osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua jo olemassa olevana periaatteena. Lisäksi Audiolux nojautuu käytännesääntöjen johdanto-osan kuudenteen ja yhdenteentoista perustelukappaleeseen. Se, että käytännesäännöt ovat ainoastaan suositus, ei Audioluxin mukaan estä sitä, että käytännesäännöt ilmentävät yhteisön oikeuden yleisiä oikeusperiaatteita. Audiolux perustaa väitteensä myös tammikuussa 2002 julkaistuun yhtiöoikeutta koskevaan korkea-arvoisen asiantuntijaryhmän kertomukseen (jäljempänä Winter I).

30. Audioluxin mukaan direktiivin 2004/25 syntyhistoria osoittaa, että 5 artiklassa säädetystä vähemmistöosakkaiden suojasta on vallinnut yksimielisyys. Se katsoo, että direktiivin johdanto-osan kymmenes perustelukappale koskee ainoastaan direktiivin ajallista soveltamista muttei osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, kuten 3 artiklan 1 kohdan a alakohdasta ilmenee. Asiassa Mangold annetun tuomion [8] tavoin on erotettava toisistaan direktiivin säännösten soveltaminen ja taustalla olevan yleisen periaatteen soveltaminen.

8 – Asia C-144/04, Mangold, tuomio 22.11.2005 (Kok., s. I-9981).

31. Toisen ennakkoratkaisukysymyksen osalta Audiolux esittää, että EY 44 artiklan 2 kohdan g alakohdassa ei eroteta toisistaan yhtiön toteuttamaa osakkeenomistajien suojaa ja osakkeenomistajien suojaa toisiaan vastaan. Tällaista eroa ei Audioluxin mukaan tehdä myöskään direktiivissä 77/91, minkä sen 20 artikla vahvistaa. Käytännesääntöjen kolmannessa yleisessä periaatteessa ja 17. täydentävässä periaatteessa tunnustetaan, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sovelletaan myös osakkeenomistajien välisissä suhteissa.

32. Audiolux katsoo, että vaikutusvalta, joka enemmistöosakkaalla on yhtiön hallintoon, häivyttää yhtiön elinten ja enemmistöosakkaan välisen eron. Tämän vuoksi kaikkien osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu sen mukaan edellyttää, että kyseinen periaate sitoo enemmistöosakasta. Lisäksi Audiolux viittaa asiassa Mangold annettuun tuomioon, joka sen mukaan puoltaa yhteisön oikeuden yleisen oikeusperiaatteen soveltamista esillä olevassa asiassa.

33. Audiolux toteaa kolmannesta ennakkoratkaisukysymyksestä, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltaminen esillä olevaan asiaan ei merkitse kyseisen direktiivin taannehtivaa soveltamista, sillä tämä periaate on tuotu esille jo 30 vuotta sitten käytännesäännöissä ja siitä on vallinnut yksimielisyys kymmenen vuoden ajan, minkä direktiivin 2004/25 antaminen osoittaa.

34. Pääasian vastaajat 1–10 (jäljempänä yhdessä GBL) viittaavat ensimmäisen ja toisen ennakkoratkaisukysymyksen osalta aluksi siihen, että yhteisön oikeuden yleisen oikeusperiaatteen tunnustaminen edellyttää ensinnäkin, että kyseinen oikeussääntö on lähtöisin jostakin perustamissopimuksen tavoitteesta ja on sisällöltään riittävä. Ne viittaavat asioissa Jippes [9] ja Portugali vastaan neuvosto [10] annettuihin tuomioihin.

35. GBL toteaa ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä mainituista yhteisön säädöksistä, että käytännesäännöt eivät yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan voi saada aikaan oikeusvaikutuksia. Niitä ei ensinnäkään ole sisällytetty Luxemburgin lainsäädäntöön ja toiseksi niissä viitataan ainoastaan sellaisiin yhteisön säädöksiin, joita niillä on tarkoitus täydentää. Lisäksi direktiivin 2004/25 olemassaolo ja sen syntyhistoria ovat GBL:n mukaan osoitus osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleisen oikeusperiaatteen puuttumisesta. Väitteensä tueksi GBL nojautuu sekä Winter I -kertomukseen että marraskuussa 2002 julkaistuun korkea-arvoisen asiantuntijaryhmän kertomukseen Euroopan yhtiöoikeuden nykyaikaisista lähtökohdista (jäljempänä Winter II). Lisäksi sekä jäsenvaltioille jätetyt lukuisat valintamahdollisuudet että vähimmäisvaatimusten määritteleminen GBL:n mukaan osoittavat, että tällaista oikeusperiaatetta ei ole.

36. Kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen osalta GBL muistuttaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, joka koskee oikeusvarmuutta ja varsinkin taannehtivuutta, minkä se katsoo osoittavan, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun oikeusperiaatetta ei ole olemassa. Ainakaan tätä periaatetta ei GBL:n mukaan voida soveltaa ennen direktiivin 2004/25 voimaantuloa vallinneisiin tilanteisiin.

37. Pääasian vastaajat 11–18 (jäljempänä yhdessä Bertelsmann) katsovat, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta. Bertelsmannin mukaan ennakkoratkaisupyynnössä ei esitetä merkityksellisiä tosiseikkoja, jotka yhteisöjen tuomioistuin välttämättä tarvitsisi voidakseen vastata ennakkoratkaisukysymyksiin, kun otetaan huomioon tosiasialliset ja normatiiviset seikat.

38. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä mainitut direktiivien 77/91 ja 79/279 säännökset liittyvät Bertelsmannin mukaan yksinomaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisiin suhteisiin ja koskevat selkeästi määriteltyjä tilanteita, jotka eivät ole missään yhteydessä pääasian ongelmiin. Vaikka suositukseen sisältyvissä käytännesäännöissä määrätäänkin pakollisesta tarjouksesta, Bertelsmann katsoo, että tämä on 17. täydentävän periaatteen mukaan ainoastaan ”suotavaa” ja ainoastaan silloin, kun muutoin ei ole ”vastaavaksi katsottavaa” suojaa.

39. Direktiivin 2004/25 osalta Bertelsmann esittää, että tämän direktiivin syntyhistorian aikana ilmeni erimielisyyttä siitä, onko pakollisen tarjouksen tekemistä pidettävä ainoana

9 – Asia C-189/01, Jippes ym., tuomio 12.7.2001 (Kok., s. I-5689).
10 – Asia C-149/96, Portugali v. neuvosto, tuomio 23.11.1999 (Kok., s. I-8395).

keinona vähemmistöosakkaiden suojaamiseksi. Lisäksi jäsenvaltioille annetut lukuisat valintamahdollisuudet, pakollisen tarjouksen tekemistä koskevat täsmälliset säännökset ja ajallinen sovellettavuus eivät Bertelsmannin mukaan sovi yhteen väitetyn yleisen oikeusperiaatteen kanssa. Se katsoo, että jos tällaisen periaatteen olemassaolo vahvistettaisiin, olisi pääteltävä direktiivin olevan pätemätön.

40. Bertelsmannin mukaan kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ei ole olemassa oikeuskäsitystä (opinio iuris), joka tukisi tällaisen yleisen oikeusperiaatteen olemassaoloa, minkä myös Winter I -kertomus osoittaa. Johdetun oikeuden säädöksissä esiintyvät viittaukset osakkeenomistajien yhdenvertaiseen kohteluun eivät Bertelsmannin mukaan ole riittäviä, jotta voitaisiin tehdä päätelmä yleisestä oikeusperiaatteesta. Bertelsmann katsoo, että väitetty oikeusperiaate eroaa lähtökohdiltaan erilaisen sisältönsä vuoksi oikeuskäytännössä jo tunnustetuista yleisistä oikeusperiaatteista. Se on joka tapauksessa aivan liian epämääräinen, jotta sen perusteella voitaisiin velvoittaa pakollisen tarjouksen tekemiseen.

41. Lisäksi tällaisen yleisen oikeusperiaatteen tunnustaminen loukkaa Bertelsmannin mukaan yhteisön lainsäätäjän toimivaltaa, kun laaditaan sääntöjä, joiden hyväksyminen on yksinomaan yhteisön lainsäätäjän tehtävä. Tällöin loukataan erityisesti oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita varsinkin taannehtivuuskiellon näkökulmasta. Bertelsmannin mukaan tähän viittaavat direktiivin 2004/25 säännökset, joista käy ilmi, että pakollista tarjousta koskevia sääntöjä ei sovelleta ennen kansallisten täytäntöönpanosäännösten voimaantuloa edeltäneisiin tapahtumiin. Lisäksi Bertelsmann katsoo, että yhteisön oikeuden yleisiä oikeusperiaatteita ei yleensä ottaen sovelleta yksityisten oikeussubjektien välisiin suhteisiin. Ainoat poikkeukset – niiden joukossa asiassa Mangold annettu tuomio – eroavat esillä olevasta asiasta näiden ratkaisujen taustalla olevien täysin erilaisten oikeussääntöjen osalta.

42. Ranskan hallitus ottaa kantaa ainoastaan ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen ja katsoo, että mainitussa ennakkoratkaisukysymyksessä luetellut yhteisön säädökset ovat osoitus osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteen olemassaolosta. Ranskan hallituksen mukaan sen soveltaminen kuitenkin edellyttää, että asianosaiset ovat toisiinsa rinnastettavissa tilanteissa. Lisäksi tästä periaatteesta voidaan poiketa, jos erilainen kohtelu on objektiivisesti perusteltua.

43. Irlanti varoittaa siitä, että myöntävillä vastauksilla ennakkoratkaisukysymyksiin olisi vakavia valtiosääntöoikeudellisia seurauksia yhteisön toimielinten välisen toimivallan jaon ja oikeusvarmuuden osalta sekä yhtiöoikeudessa. Se nimenomaisesti puoltaa kieltävien vastausten antamista ennakkoratkaisukysymyksiin.

44. Irlanti toteaa ensimmäisestä ennakkoratkaisukysymyksestä, että mikään mainituissa yhteisön säädöksissä ei viittaa siihen, että niiden perustana olisi osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden yhteinen ja yleinen oikeusperiaate. Irlannin mielestä kyseessä ovat pikemminkin erityissäännöt, jotka koskevat tiettyjä tilanteita. Lisäksi Irlanti esittää, että tällaista periaatetta ei erityisyytensä perusteella voida pitää yhteisön oikeuden yleisenä oikeusperiaatteena. Tällaiset oikeusperiaatteet – sellaisina kuin ne on tunnustettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä – koskevat yhteisön oikeusjärjestyksen perustavanlaatuisia näkökohtia, toisin kuin mainittu periaate. Lisäksi Irlanti viittaa yhteisön oikeuden huomattavaan monitahoisuuteen, jonka avulla pyritään saamaan intressit tasapainoon. Tämän vuoksi tätä periaatetta ei ole mahdollista soveltaa suoraan.

45. Irlanti toteaa toisesta ennakkoratkaisukysymyksestä, että mahdollista yleistä oikeusperiaatetta sovelletaan ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisiin suhteisiin. Lisäksi se viittaa siihen, että direktiivissä 2004/25 säädetty pakollinen tarjous muodostaa poikkeuksen yhtiöoikeudessa, minkä vuoksi sitä ei voida pitää yleisen oikeusperiaatteen ilmentymänä.

46. Kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen annettavan vastauksen osalta Irlanti toteaa, että tämän periaatteen soveltaminen täsmällisempien säännösten välttämättömyyden perusteella lopulta johtaa direktiivin 2004/25 soveltamiseen jo ennen sen voimaantuloa. Irlannin mielestä tämä on kiellettyä, varsinkin kun tämän seurauksena olisi mainitun direktiivin horisontaalinen soveltaminen ennen sen täytäntöönpanon määräajan päättymistä.

47. Puolan hallitus ottaa kantaa ensimmäiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen ja katsoo, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaate on yhteisön oikeuden yleinen oikeusperiaate. Tämä on eurooppalaisen ja kansallisen yhtiöoikeuden perusperiaate, jota on sovellettu jo kauan ennen direktiivin 2004/25 voimaantuloa. Puolan hallituksen mukaan tämä periaate on tunnustettu nimenomaisesti tai implisiittisesti lukuisissa yhteisön säädöksissä.

48. Yleisyytensä vuoksi tätä periaatetta ei kuitenkaan voida soveltaa suoraan, minkä vuoksi se on ensisijaisesti osoitettu lainsäätäjälle. Puolan hallitus esittää, että tämä periaate edellyttää ainoastaan toisiinsa rinnastettavien tilanteiden yhdenvertaista kohtelua; eriytetty kohtelu on mahdollista, mikäli se on objektiivisesti perusteltua. Tämän periaatteen mukaan osakkeenomistajilla on samanlaiset oikeudet sen mukaan, kuinka suuri osuus niillä on yhtiön osakepääomasta, mikä ei sulje pois vähemmistöosakkaiden suojaamiseksi määriteltyjä vähemmistöosakkaiden erityisiä oikeuksia. Näissä säännöissä otetaan kuitenkin huomioon vähemmistöosakkaiden erityinen tilanne suhteessa enemmistöosakkaisiin, minkä vuoksi niiden laatiminen on lainsäätäjän tehtävä.

49. Puolan hallitus toteaa toisesta ennakkoratkaisukysymyksestä, että osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden periaatetta sovelletaan ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisiin suhteisiin, minkä vuoksi osakkeenomistajilla ei periaatteessa ole velvollisuutta ottaa huomioon muiden osakkeenomistajien intressejä.

50. Komissio esittää, että ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava kieltävästi. Sen mukaan osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta ja vähemmistöosakkaiden suojaa ei voida pitää yhteisön oikeuden yleisenä periaatteena. Kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, ainoastaan tiettyjä perustavanlaatuisia periaatteita voidaan pitää johdettuun oikeuteen nähden ylemmäntasoisina ja yhteisön oikeuden yleisten oikeusperiaatteiden ryhmään kuuluvina. Osakkeenomistajien yhdenvertaisuus ja vähemmistöosakkaiden suoja ovat aivan liian täsmällisiä oikeusperiaatteita ollakseen yhteisön oikeuden ”yleisiä” oikeusperiaatteita. Lisäksi komissio huomauttaa, että kysymyksessä ei ole kansallisten oikeusjärjestysten yhteinen periaate eikä EY:n perustamissopimukseen kirjattu perusoikeus.

51. Komission mukaan ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä mainitut johdetun oikeuden säännökset koskevat selkeästi määriteltyjä tilanteita, minkä vuoksi niitä ei saa pitää yleisen oikeusperiaatteen ilmentymänä. Direktiivin 2004/25 antaminen osoittaa, että yhteisön lainsäätäjä on pitänyt tarpeellisena vahvistaa säännöt, jotka koskevat vähemmistöosakkaiden suojaa sen jälkeen kun määräysvalta yhtiössä on vaihtunut.

52. Komissio toteaa toisesta ennakkoratkaisukysymyksestä ensinnäkin, että direktiivissä 2004/25 säädettyjä enemmistöosakkaan velvollisuuksia vähemmistöosakkaisiin nähden ei voida pitää yhteisön oikeuden yleisen oikeusperiaatteen ilmentymänä. Toisaalta ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä mainituissa johdetun oikeuden säädöksissä ei määritellä velvollisuuksia, jotka koskisivat yksittäisten osakkeenomistajien välisiä suhteita. Lisäksi komissio huomauttaa, että yhteisön oikeuden yleinen oikeusperiaate ei voi saada aikaan välittömiä oikeusvaikutuksia yksityisten oikeussubjektien välisissä suhteissa.

53. Komissio esittää kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen osalta, että direktiivissä 2004/25 ei mainita osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua ja erityisesti vähemmistöosakkaiden suojaa koskevan, mahdollisesti direktiivin antamista edeltäneen mahdollisen yleisen oikeusperiaatteen olemassaoloa.

## VI Oikeudellinen arviointi

### A *Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen*

54. Ensimmäinen käsiteltävä kysymys koskee Bertelsmannin esittämää väitettä ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisesta.

55. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut vakiintuneessa oikeuskäytännössään, että jotta yhteisön oikeutta voitaisiin tulkita siten, että tulkinta olisi kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen, sen on määritettävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiseikat ja oikeussäännöt tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat lähtökohdat, joihin nämä kysymykset perustuvat. [11]

56. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevissa päätöksissä annetut tiedot eivät ole tarpeen ainoastaan sen vuoksi, että yhteisöjen tuomioistuin voi niiden perusteella antaa asian ratkaisun kannalta hyödyllisiä vastauksia, vaan niiden on myös annettava jäsenvaltioille ja muille osapuolille, joita asia koskee, mahdollisuus esittää huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuimen on valvottava, että tämä mahdollisuus turvataan, kun otetaan huomioon se, että edellä mainitun artiklan mukaan ainoastaan ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevat päätökset annetaan tiedoksi näille osapuolille. [12]

57. Esillä olevassa asiassa merkitykselliset kansalliset ja yhteisön oikeuden säädökset sekä oikeusriidan peruste ja luonne esitetään ennakkoratkaisupyyntöpäätöksessä suppeasti mutta kuitenkin riittävän täsmällisesti. Tästä seuraa, että kansallinen tuomioistuin on määrittänyt yhteisön oikeuden tulkinnasta esittämäänsä pyyntöön liittyvät tosiseikat ja oikeussäännöt riittävällä tavalla ja toimittanut yhteisöjen tuomioistuimelle kaikki tiedot, jotka se tarvitsee vastatakseen pyyntöön hyödyllisellä tavalla.

58. Tämän vuoksi Bertelsmannin väite, jonka mukaan ennakkoratkaisupyyntö kokonaisuudessaan on jätettävä tutkimatta, on hylättävä.

11 – Ks. esim. yhdistetyt asiat C-320/90–C-322/90, Telemarsicabruzzo ym., tuomio 26.1.1993 (Kok., s. I-393, Kok. Ep. XIV, s. I-1, 6 ja 7 kohta); asia C-284/95, Safety Hi-Tech, tuomio 14.7.1998 (Kok., s. I-4301, 69 ja 70 kohta); asia C-341/95, Bettati, tuomio 14.7.1998 (Kok., s. I-4355, 67 ja 68 kohta); yhdistetyt asiat C-115/97–C-117/97, Brentjens' Handelsonderneming, tuomio 21.9.1999 (Kok., s. I-6025, 37 kohta); asia C-207/01, Altair Chimica, tuomio 11.9.2003 (Kok., s. I-8875, 24 kohta); asia C-72/03, Carbonati Apuani, tuomio 9.9.2004 (Kok., s. I-8027, 10 kohta) ja asia C-237/04, Enirisorse, tuomio 23.3.2006 (Kok., s. I-2843, 17 kohta).

12 – Ks. esim. yhdistetyt asiat C-128/97 ja C-137/97, Testa ja Modesti, määräys 30.4.1998 (Kok., s. I-2181, 6 kohta); asia C-325/98, Anssens, määräys 11.5.1999 (Kok., s. I-2969, 8 kohta) ja edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Altair Chimica, tuomion 25 kohta ja edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Enirisorse, tuomion 18 kohta.

B *Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu*

59. Esillä olevan asian kannalta keskeisessä asemassa on ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys, jossa on lähinnä kysymys siitä, kuuluuko osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleinen periaate yhteisön oikeuden yleisiin oikeusperiaatteisiin. Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys esitetään ainoastaan siinä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen myöntävästi. Tämän vuoksi ne on myös tutkittava annetussa järjestyksessä.

1. Ensimmäinen kysymys

a) Alustavia huomautuksia

60. Aluksi on todettava, että on tarpeen täsmentää ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä.

61. Jos yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt kysymykset on muotoiltu epätarkasti, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuimella on EY 234 artiklan mukaisessa ennakkoratkaisumenettelyssä kansallisen tuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimen välisestä tehtävänjaosta huolimatta valtuudet erottaa kansallisen tuomioistuimen sille toimittamasta aineistosta ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne yhteisön oikeuden alaan kuuluvat oikeudelliset seikat, jotka oikeudenkäynnin kohde huomioon ottaen edellyttävät tulkintaa. [13]

62. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä on ennakkoratkaisupyyntöä objektiivisesti arvioiden ja pääasian osapuolten intressit huomioon ottaen pohjimmiltaan kyse siitä, onko yhteisön oikeudessa olemassa yleinen oikeusperiaate, joka edellyttää osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua, ja onko tällä periaatteella myös yhtiön vähemmistöosakkaita suojaava vaikutus siten, että heillä on yhtiön määräysvallan siirtyessä oikeus luovuttaa osuutensa samanlaisin ehdoin kuin muillakin osakkeenomistajilla.

63. Tarkastelemalla jatkokysymystä siitä, määrätäänkö kyseisellä yleisellä oikeusperiaatteella riittävän täsmällisestä oikeudellisesta seurauksesta, jolla suositaan pääasian kantajaa, voidaan välttää se, että yhteisöjen tuomioistuimen vastaus jäisi abstraktiksi. [14] Näin ollen jäljempänä on lähtökohtana käytettävä ehdotetun mukaisesti täsmennettyä pääkysymystä.

13 – Ks. yhteisöjen tuomioistuimen valtuus täsmentää tai muotoilla uudelleen ennakkoratkaisukysymyksiä EY 234 artiklan mukaisessa ennakkoratkaisumenettelyssä: asia 83/78, Redmond, tuomio 29.11.1978 (Kok., s. 2347, Kok. Ep. IV, s. 265, 26 kohta).

14 – Ks. Middecke, A., teoksessa *Handbuch des Rechtsschutzes der Europäischen Union*, 2. painos, München, 2003, 10 §, s. 225, 38 kohta, jonka mukaan ennakkoratkaisukysymykseen ei saa vastata niin abstraktisti, että vastauksesta ei ole hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle tämän ratkaistessa pääasian. Kansallisen tuomioistuimen toimivallan turvaamiseksi kysymykseen ei kuitenkaan saa vastata myöskään niin konkreettisesti, että siinä ennakoidaan yhteisön oikeuden soveltamista.

64. Kansallinen tuomioistuin viittaa ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään joukkoon EY 249 artiklassa tarkoitettuja yhteisön toimielinten säädöksiä, jotka eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan yhtenäisiä mutta joissa jokseenkin nimenomaisesti viitataan osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen, jota ei ole määritelty tarkemmin. Nämä säännökset muodostavat säädännäiseen oikeuteen kuuluvina olennaisen lähtökohdan jäljempänä esitettävälle oikeudelliselle tarkastelulle.

65. Systematiikan vuoksi kannattaa tarkastella ensin yhteisön oikeuden yleisiä oikeusperiaatteita käsitteellisesti ja sitten sitä, täyttyvätkö edellytykset, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin tunnustaa osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleiseksi oikeusperiaatteeksi.

b) Yleiset oikeusperiaatteet

i) Käsite

66. Yhteisön oikeuden yleiset oikeusperiaatteet ovat erityisasemassa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

67. Yleisten oikeusperiaatteiden käsite on kuitenkin edelleen kiistanalainen. [15] Terminologia on epäyhtenäistä sekä oikeuskirjallisuudessa että oikeuskäytännössä. Osittain erot koskevat vain sananvalintaa, esimerkiksi siltä osin, että yhteisöjen tuomioistuin ja julkisasiamiehet viittaavat yleisesti tunnustettuun oikeussääntöön, [16] yleisesti tunnustettuun oikeusperiaatteeseen, [17] perustavanlaatuisiin oikeusperiaatteisiin, [18] perusperiaatteeseen, [19] yksinkertaisesti periaatteeseen, [20] oikeussääntöön [21] tai yhteisön oikeuden perusperiaatteisiin kuuluvaan yleiseen yhdenvertaisuusperiaatteeseen. [22]

68. Yksimielisyys vallitsee kuitenkin siitä, että yleiset oikeusperiaatteet ovat oikeuskäytän-

15 – Ks. Schwarze, J., *European Administrative Law*, Luxembourg, 2006, s. 65 ja Sariyiannidou, E., *Institutional balance and democratic legitimacy in the decision-making process of the EU*, Bristol, 2006, s. 145.

16 – Asia 8/55, Fédération Charbonnière de Belgique v. korkea viranomainen, tuomio 16.7.1956 (Kok., s. 199, erityisesti s. 311, Kok. Ep. I, s. 1).

17 – Asia 13/57, Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie v. korkea viranomainen, tuomio 21.6.1958 (Kok., s. 273, erityisesti s. 304).

18 – Yhdistetyt asiat 42/59 ja 49/59, SNUPAT v. korkea viranomainen, tuomio 22.3.1961 (Kok., s. 111, erityisesti s. 169, Kok. Ep. I, s. 95).

19 – Asia 85/76, Hofmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979 (Kok., s. 461, erityisesti s. 511, Kok. Ep. IV, s. 341).

20 – Asia 43/59, Von Lachmüller ym. v. komissio, tuomio 15.7.1960 (Kok., s. 967, erityisesti s. 989).

21 – Asia 14/61, Hoogovens v. korkea viranomainen, tuomio 12.7.1962 (Kok., s. 513, erityisesti s. 549).

22 – Yhdistetyt asiat 117/76 ja 16/77, Ruckdeschel ym., tuomio 19.10.1977 (Kok., s. 1753, erityisesti s. 1769, Kok. Ep. III, s. 449).

nössä hyvin merkityksellisiä aukkojen täyttäjinä ja tulkintaohjeina. [23] Tämä johtuu varsinkin siitä, että yhteisön oikeusjärjestys on kehittyvä oikeusjärjestys, jonka on integraatiokehitykseen liittyvän avoimuutensa vuoksi välttämättä oltava vaillinainen ja jota on tarpeen tulkita. Tämän perusteella ilmeisesti myös yhteisöjen tuomioistuin on luopunut yleisten oikeusperiaatteiden täsmällisestä luokittelusta säilyttääkseen joustavuutensa, jota se tarvitsee voidakseen ratkaista esille tulevat asiakysymykset terminologisista eroista riippumatta. [24]

69. Yhden oikeuskirjallisuudessa esiintyvän määritelmän mukaan yleisiin oikeusperiaatteisiin kuuluvat ne yhteisön kirjoittamattoman primaarioikeuden perusnormit, jotka sisältyvät luonnostaan Euroopan yhteisöjen oikeusjärjestykseen tai ovat yhteisiä jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksille. [25] Periaatteessa voidaan erottaa toisistaan yhteisön oikeuden yleiset oikeusperiaatteet suppeassa merkityksessä – siis oikeusperiaatteet, jotka kehitetään yksinomaan EY:n perustamissopimuksen hengen ja järjestelmän perusteella ja jotka koskevat yhteisön oikeuden erityisiä ongelmia – ja ne yleiset oikeusperiaatteet, jotka ovat yhteisiä jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksille ja perustuslaillisille järjestelmille. [26] Ensin mainittu yleisten oikeusperiaatteiden ryhmä voidaan johtaa suoraan yhteisön primaarioikeudesta, kun taas toisen ryhmän määrittelemiseksi yhteisöjen tuomioistuin käyttää lähinnä kriittisesti arvioivaa oikeusvertailua, [27] jonka yhteydessä ei kuitenkaan sovelleta pienimmän yhteisen nimittäjän menetelmää. Tällöin ei myöskään pidetä välttämättömänä, että tällä tavoin kehitetyt oikeusperiaatteet konkreettisessa muodossa esiintyisivät yhteisön tasolla aina samanaikaisesti kaikissa keskenään vertailluissa oikeusjärjestyksissä.

70. Yleisille oikeusperiaatteille on ominaista se, että niissä konkretisoidaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden perustavanlaatuisia periaatteita, mikä selittää niiden aseman primaarioikeutena yhteisön oikeusjärjestyksen normihierarkiassa. [28] Erityisen merkittäviä ovat varsinkin yhteisöjen tuomioistuinten tämän yleisnimityksen rajoissa kehittämä ja turvaama perusoikeuksien suoja suppeassa merkityksessä sekä sellaisten perusoikeuksiin rinnastettavien menettelyllisten oikeuksien laatiminen, jotka yleisinä oikeusvaltion peri-

23 – Ks. Tridimas, T., *The General Principles of EU Law*, 2. painos, London, 2006, s. 17–18 sekä s. 29–30, jossa yhtäältä viitataan yleisten oikeusperiaatteiden tehtävään aukkojen täyttäjinä yhteisön oikeudessa, mikä johtuu siitä, että yhteisön oikeusjärjestys on uusi ja nuori oikeusjärjestys, jota on tarpeen kehittää edelleen. Lisäksi Tridimas toteaa, että EY:n perustamissopimus on puitesopimus, jossa on runsaasti yleisluonteisia määräyksiä ja epämääräisiä oikeudellisia käsitteitä, jotka antavat yhteisöjen tuomioistuimelle laajat valtuudet oikeuden kehittämiseen. Toisaalta Tridimas viittaa yleisten oikeusperiaatteiden tehtävään johdetun oikeuden tulkintaohjeina. Ks. Lenaerts, K. ja Van Nuffel, P., *Constitutional Law of the European Union*, 2. painos, London, 2005, s. 711, 17-066 kohta, jossa todetaan, että hallintoelimet yleensä turvautuvat yleisiin oikeusperiaatteisiin tulkitessaan yhteisön oikeutta, varsinkin silloin kun tulkittavassa lainsäädännössä on epäselvyyksiä tai aukkoja.

24 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 15 mainittu Schwarze, J., s. 65.

25 – Ks. Schweitzer, M., Hummer, W. ja Obwexer, W., *Europarecht*, s. 65, 240 ja 241 kohta.

26 – Vastaavasti Lengauer, A.-M., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag* (toim. Heinz Mayer), Wien, 2004, 220 artikla, s. 65, 27 kohta.

27 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 25 mainittu Schweitzer, M., Hummer, W. ja Obwexer, W., s. 66, 244 kohta ja Oppermann, T., *Europarecht*, 3. painos, München, 2005, s. 144, 21 kohta.

28 – Yleisen käsityksen mukaan yleiset oikeusperiaatteet ovat osa primaarioikeutta (ks. Schroeder, W., *EUV/EGV – Kommentar* [toim. Rudolf Streinz], 249 artikla, s. 2159, 15 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on todennut toistuvasti, että yhteisön toimielinten antamia säädöksiä on arvioitava yleisten oikeusperiaatteiden perusteella. Ks. asia 29/69, Stauder, tuomio 12.11.1969 (Kok., s. 419, Kok. Ep. I, s. 419, 7 kohta) ja asia 44/79, Hauer, tuomio 13.12.1979 (Kok., s. 3727, Kok. Ep. IV, s. 677, 14 ja 15 kohta).

aatteina on nostettu yhteisön valtiosääntöoikeuteen kuuluviksi. [29] Yleisiin oikeusperiaatteisiin kuuluvat näin ollen myös sellaiset periaatteet, jotka liittyvät läheisesti vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltion kaltaisiin Euroopan unionin perusperiaatteisiin EU 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja jotka voidaan johtaa näistä perusperiaatteista. Jos jäsenvaltio loukkaa niitä, tämä voi johtaa EU 7 artiklassa tarkoitetun seuraamusjärjestelmän soveltamiseen.

71. Yhteisön oikeuden yleisinä oikeusperiaatteina on tunnustettu esimerkiksi tärkeitä oikeusvaltion periaatteita kuten suhteellisuusperiaate, [30] oikeudellinen selkeys [31] tai yksityisen oikeussubjektin oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan. [32] Tähän ryhmään kuuluvat myös monet hyvän hallinnon yleiset periaatteet kuten luottamuksensuojan periaate, [33] ne bis in idem -periaate, [34] oikeus tulla kuulluksi, [35] myös antamalla mahdollisuus esittää huomautuksia epäedullisesti vaikuttavien toimenpiteiden tapauksessa, [36] säädöksiä koskeva perusteluvelvollisuus [37] ja virallisperiaate. [38] Niihin kuuluu myös vetoaminen ”ylivoimaisiin esteisiin”. [39] On kuitenkin olemassa myös periaatteita, jotka eivät ole vieraita sopimusoikeudelle, esimerkiksi yleinen pacta sunt servanda -oikeusperiaate [40] sekä myös clausula rebus sic stantibus -periaate. [41]

72. Hyvinvointivaltion suuntaan viittaavat esimerkiksi yhteisvastuullisuuden periaatteen tunnustaminen [42] ja viranomaisen huolenpitovelvoite työntekijöitään kohtaan. [43] Euroopan yhteisön sisäisten suhteiden federalistiset piirteet on tunnustettu muun muassa korostamalla toistuvasti jäsenvaltioiden välisen yhteistyön periaatetta ja niiden yhteistyövelvoitteita suhteessa yhteisöön. Yhteisöjen tuomioistuin onkin EY 10 artiklan nojalla

29 – Näin myös Wegener, B., teoksessa Calliess ja Ruffert (toim.), *Kommentar zu EUV/EGV*, 3. painos, München, 2007, 220 artikla, s. 1956, 37 kohta ja edellä alaviitteessä 23 mainittu Tridimas, T., s. 2 ja 3.

30 – Ks. asia C-359/92, Saksa v. neuvosto, tuomio 9.8.1994 (Kok., s. I-3681). Jo ennen tämän ajatuksen kirjaamista EY 5 artiklan kolmanteen kohtaan oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa oli kiistatonta se, että yhteisön toimivaltaa käytettäessä on noudatettava suhteellisuusperiaatetta (ks. Lienbacher, G., *EU-Kommentar* [toim. Jürgen Schwarze], 1. painos, Baden-Baden, 2000, EY 5 artikla, s. 270, 36 kohta).

31 – Ks. asia 32/79, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 10.6.1980 (Kok., s. 2403, Kok. Ep. V, s. 285).

32 – Ks. asia T-192/99, Dunnett ym. v. EIP, tuomio 6.3.2001 (Kok., s. II-813).

33 – Ks. asia C-402/98, Agricola Tabacchi Bonavicina, tuomio 6.7.2000 (Kok., s. I-5501).

34 – Ks. asia 14/68, Walt Wilhelm, tuomio 13.2.1969 (Kok., s. 1, Kok. Ep. I, s. 377).

35 – Ks. asia 32/62, Alves, tuomio 4.7.1963 (Kok., s. 109).

36 – Ks. asia 55/69, Cassella Farbwerke Mainkur v. komissio, tuomio 14.7.1972 (Kok., s. 887); yhdistetyt asiat 33/79 ja 75/79, Kuhner v. komissio, tuomio 28.5.1980 (Kok., s. 1677); asia C-135/92, Fiskano v. komissio, tuomio 29.6.1994 (Kok., s. I-2885); asia C-32/95 P, komissio v. Lisrestal ym., tuomio 24.10.1996 (Kok., s. I-5373, 21 kohta); asia C-462/98 P, Mediocurso v. komissio, tuomio 21.9.2000 (Kok., s. I-7183, 36 kohta); asia C-395/00, Cipriani, tuomio 12.12.2002 (Kok., s. I-11877, 51 kohta); yhdistetyt asiat C-439/05 P ja C-454/05 P, Land Oberösterreich ja Itävalta v. komissio, tuomio 13.9.2007 (Kok., s. I-7141) ja asia C-349/07, Sopropré, tuomio 18.12.2008 (Kok., s. I-10369, 36 ja 37 kohta).

37 – Ks. asia 125/77, Koninklijke Scholten-Honig, tuomio 25.10.1978 (Kok., s. 1991).

38 – Ks. asia C-269/90, Technische Universität München, tuomio 21.11.1991 (Kok., s. I-5469).

39 – Ks. asia 68/77, IFG v. komissio, tuomio 14.2.1978 (Kok., s. 353).

40 – Ks. asia T-154/01, Distilleria Palma v. komissio, tuomio 25.5.2004 (Kok., s. II-1493, 45 kohta).

41 – Ks. asia T-306/01, Ali Yusuf ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto, tuomio 21.9.2005 (Kok., s. II-3533, 277 kohta).

42 – Ks. yhdistetyt asiat 154/78, 205/78, 206/78, 226/78–228/78, 263/78, 264/78, 39/79, 31/79, 83/79 ja 85/79, Ferriera Valsabbia v. komissio, tuomio 18.3.1980 (Kok., s. 907, Kok. Ep. V, s. 101).

43 – Ks. edellä alaviitteessä 36 mainitut yhdistetyt asiat Kuhner v. komissio.

kehittänyt yhteisön keskinäisen lojaalisuusperiaatteen. [44] Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut kannattavansa demokratian periaatetta esimerkiksi todetessaan, että parlamentin on saatava osallistua tosiasiallisesti yhteisön lainsäädäntömenettelyyn perustamissopimuksessa määrättyjen menettelyjen mukaisesti. [45]

73. Niihin yhteisön perusoikeuksiin, jotka yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut edellä mainitun arvioivan oikeusvertailun avulla ja ottaen huomioon kansainväliset ja eurooppalaiset ihmisoikeussopimukset, kuuluvat liberaaleille ja demokraattisille yhteisöille ominaiset perus- ja ihmisoikeudet kuten mielipiteenvapaus [46] ja yhdistymisvapaus. [47] Niihin kuuluvat myös välittömästi EY:n perustamissopimuksesta lähtöisin olevat perusperiaatteet kuten kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskeva kielto [48] ja sukupuoleen perustuvaa syrjintää koskeva kielto. [49]

44 – Ks. asia 804/79, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 5.5.1981 (Kok., s. 1045, Kok. Ep. VI, s. 81).

45 – Vrt. asia C-65/93, parlamentti v. neuvosto, tuomio 30.3.1995 (Kok., s. I-643, 21 kohta).

46 – Ks. yhdistetyt asiat 43/82 ja 63/82, VBVB ja VBBB v. komissio, tuomio 17.1.1984 (Kok., s. 19, Kok. Ep. VII, s. 421).

47 – Ks. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok., s. I-4930).

48 – Ks. asia 237/83, Prodest, tuomio 12.7.1984 (Kok., s. 3153).

49 – Ks. asia 149/77, Defrenne, tuomio 15.6.1978 (Kok., s. 1365, Kok. Ep. IV, s. 127).

ii) Osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaate yhteisön oikeudessa

74. On kyseenalaista, voidaanko yhteisön oikeusjärjestyksestä itsessään johtaa osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaate. Tämä edellyttäisi, että tällainen oikeusperiaate yhteisön yhtiöoikeuden alalla olisi edellä mainittujen esimerkkien tapaan niin perustavanlaatuisen tärkeä, että se on ilmaistu primaarioikeudessa tai lukuisissa yhteisön johdetun oikeuden säännöksissä ja määräyksissä.

– Asian kannalta merkityksellisten yhteisön oikeuden säännösten ja määräysten tarkastelu

Primaarioikeus

75. Kirjoitetusta primaarioikeudesta itsessään ei voida johtaa tällaista yleistä oikeusperiaatetta, koska perussopimuksissa ei ole yksiselitteisiä määräyksiä tästä. EY 3 artiklassa luetelluista yhteisön tavoitteista ja pääomien ja maksujen liikkuvuutta koskevista EY 56 ja EY 57 artiklan määräyksistä ei voida tehdä täsmällisiä päätelmiä.

76. Pääasian kantajien vaatimusta osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta saattaisi olla mahdollista perustella yleisellä yhdenvertaisuusperiaatteella. Yleinen yhdenvertaisuusperiaate, jonka mukaan samanlaisissa tilanteissa ei menetellä eri tavalla, ellei erilainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua, on osa yhteisön perustaa. [50] Säännökset ja määräykset yhdenvertaisuudesta lain edessä ovat myös osa jäsenvaltioiden yhteistä valtiosääntöperinnettä.

77. Perusoikeudet, joihin myös yhdenvertaisuusperiaate kuuluu, ovat periaatteessa yksityisen oikeussubjektin puolustautumisoikeuksia julkista valtaa vastaan. Tämän vuoksi minusta vaikuttaa kyseenalaiselta soveltaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tunnustettua yleistä yhdenvertaisuusperiaatetta – kuten Audiolux ilmeisesti ehdottaa – välittömästi osa-alueeseen, jonka kansallisella tasolla katsotaan kuuluvan yksityisoikeuden piiriin. Yhdenvertaisuusperiaate ja syrjintäkielto eivät kuulu yksityisoikeuden perinteisiin pääperiaatteisiin. [51] Yleistä yhdenvertaisuusperiaatetta yleisluonteisuudessaan on tuskin mahdollista soveltaa vastaavalla tavalla pääasian ratkaisemiseksi, koska siitä ei voida johtaa sen soveltamisen edellytyksiä eikä mitään riittävän täsmällistä oikeudellista seurausta sen loukkaamisesta.

78. Yleinen yhdenvertaisuusperiaate on kuitenkin voinut toimia perustana yhdenvertaista kohtelua koskevalle säännölle Euroopan yhteisön yhtiöoikeudessa. Tämän vuoksi on tutkittava, onko olemassa osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua koskeva sääntö yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen erityisenä ilmenemismuotona.

Kansainväliset suuntaviivat

79. Omistajaohjausta koskevat OECD:n periaatteet, jotka hyväksyttiin vuonna 1999 ja joita muutettiin vuonna 2004, antavat täsmällisen kuvan maailmanlaajuisista julkisesti noteerattujen yhtiöiden arvoperiaatteista. Tämän vuoksi niihin on syytä turvautua lähinnä tarkasteltaessa sitä, voidaanko kansainvälisessä oikeudessa olettaa olevan osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua koskeva sääntö, joka ilmenee tarjouksensaantioikeutena enemmistöosuuden hankinnan tapauksessa. OECD:n suosituksiin on sisällytetty keskeiset rahoitusmarkkinoiden

50 – Ks. asia C-17/05, Cadman, tuomio 3.10.2006 (Kok., s. I-9583, 28 kohta); asia C-381/99, Brunnhofer, tuomio 26.6.2001 (Kok., s. I-4961, 28 kohta) ja asia C-320/00, Lawrence ym., tuomio 17.9.2002 (Kok., s. I-7325, 12 kohta). Ilmausta käytetään vähäisin variaatioin koko yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja ilmeisesti ensimmäisen kerran edellä alaviitteessä 22 mainituissa yhdistetyissä asioissa Ruckdeschel ym., tuomion 7 kohta.

51 – Vastaavasti Basedow, J., "Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht", *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 2008, s. 230 ja 244. Basedowin mukaan yleisellä syrjintäkiellolla (tai yleisellä yhdenvertaisuusperiaatteella) ei voi olla itsenäistä operatiivista merkitystä eurooppalaisessa yksityisoikeudessa. Sen tehtävänä on toimia hermeneuttisena periaatteena, joka helpottaa säädännäisen oikeuden ymmärtämistä, koska sen avulla voimme nähdä yksittäiset säädökset osana kokonaisuutta ja tarkastella niiden systemaattista yhtenäisyyttä. Basedowin mukaan sillä ei ole omaa sisältöä. Ks. Mazière, P., *Le principe d'égalité en droit privé*, Aix-en-Provence, 2003, s. 429 ja 430, jonka mukaan yksityisoikeuden alalla ei ole olemassa yleistä yhdenvertaisuusperiaatetta. Mazière suhtautuu erittäin kriittisesti pyrkimyksiin ottaa käyttöön yhdenvertaisuusperiaate yksityisoikeuden alalla.

vakautta koskevat kansalliset ja kansainväliset standardit. Ennen niiden laatimista kuultiin merkittäviä kansainvälisiä järjestöjä ja lukuisia elinkeinoelämän järjestöjä.

80. Vuonna 1999 julkaistussa asiakirjassa ei ollut mainintaa osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta. Vasta vuonna 2004 hyväksytyissä muutetuissa periaatteissa mainitaan yhdenvertaisen kohtelun periaate ensimmäisen kerran 1 osan III kohdassa, jossa esitellään ehdotuksia osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta. [52] Mainitun kohdan 2 alakohdan mukaan vähemmistöosakkaita on suojattava väärinkäytöksiltä, jotka johtuvat enemmistöosakkaiden suorista tai epäsuorista toimista tai jotka toteutetaan enemmistöosakkaiden etujen suojaamiseksi, ja vähemmistöosakkailla on oltava käytettävissään tehokkaita oikeussuojakeinoja. [53] Tätä koskevien selittävien huomautuksien III osassa todetaan, että on olemassa vaara, että enemmistöosakkaat osallistuvat toimiin, jotka edistävät niiden omaa etua mutta ovat haitallisia vähemmistöosakkaiden kannalta. [54] Mahdollisina ratkaisuina esitetään useita menetelmiä, kuten vähemmistöosakkaiden oikeuksien toteutumisen parantaminen, tiedonkulun parantaminen, määräenemmistövaatimus osakkeenomistajien tietyntyyppisten päätösten tekemiseksi ja niin edelleen. Oikeutta ostotarjouksen saantiin ei mainita nimenomaisesti. Ainoastaan todetaan, että tietyin edellytyksin enemmistöosakkaat ”joissakin maissa” velvoitetaan hankkimaan tai niille annetaan mahdollisuus hankkia muiden osakkeenomistajien osuudet riippumattomien asiantuntijoiden vahvistamaan kurssiin. Näin ollen on selvää, että kansainvälisessä oikeudessa ei ole yhdenvertaista kohtelua koskevaa sääntöä yhtiöoikeuden alalla.

52 – *OECD Principles of Corporate Governance – 2004*, Paris, 2004, s. 23.

53 – Edellä alaviitteessä 52 mainitut periaatteet.

54 – Edellä alaviitteessä 52 mainitut periaatteet, s. 47.

Yhteisön toimielinten antamat säädökset

81. Tällaista yleistä oikeusperiaatetta koskevia päätelmiä voidaan mahdollisesti tehdä johdetusta oikeudesta tai muista yhteisön toimielinten toimenpiteistä. Moniin yhteisön oikeussääntöihin tosiasiallisesti sisältyykin viittauksia osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua koskevaan sääntöön, mikäli osakkeenomistajat ovat samassa asemassa. [55]

82. Kansallinen tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisupyynnössään seuraaviin säännöksiin: direktiivin 77/91 42 artikla, direktiivin 79/279 liitteessä olevan C luettelon 2 kohdan a alakohta, joka sisällytettiin direktiivin 2001/34 65 artiklaan, sekä direktiivin 2004/25 3 artiklan 1 kohdan a alakohta. Tähän sääntöön viitataan myös muissa yhtiöoikeuteen liittyvissä direktiiveissä, esimerkiksi direktiivissä 2004/109, jonka 17 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettujen osakkeiden liikkeeseenlaskijan on huolehdittava siitä, että kaikkia samassa asemassa olevia osakkeiden haltijoita

55 – Tällaista päätelmää ei voida tehdä eurooppayhtiön (SE) säännöistä 8.10.2001 annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2157/2001 (EYVL L 294, s. 1), joka tuli voimaan 8.10.2004. Asetuksessa ei nimenomaisesti säädetä osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta, mutta siinä annetaan jäsenvaltioille kuitenkin mahdollisuus antaa säädöksiä vähemmistöosakkaiden suojaamiseksi.

kohdellaan yhdenvertaisesti". Lisäksi direktiivin 18 artiklan 1 kohdan mukaan "säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettujen velkapaperien liikkeeseenlaskijan on huolehdittava samaan liikkeeseenlaskuun kuuluvien velkapaperien haltijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta kaikkien kyseisiin velkapapereihin liittyvien oikeuksien osalta". Sama pätee osakkeenomistajien eräiden oikeuksien käyttämisestä julkisesti noteeratuissa yhtiöissä annettuun direktiiviin 2007/36/EY, [56] jonka 4 artiklassa säädetään, että "yhtiön on huolehdittava siitä, että kaikkia yhtiökokoukseen osallistumisen ja äänioikeuksien yhtiökokouksessa käyttämisen osalta samassa asemassa olevia osakkeenomistajia kohdellaan yhdenvertaisesti".

83. Myös direktiivin 2004/25 5 artiklan 1 kohdassa säädetään erityisestä velvollisuudesta suojata vähemmistöosakkaina olevia arvopapereiden haltijoita, jotta varmistetaan tehokkaasti kaikkien osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu sen jälkeen kun määräysvalta yhtiössä on vaihtunut. Tässä säännöksessä, jota selitetään direktiivin johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa, velvoitetaan määräysvallan hankkija tekemään kaikille kyseisen yhtiön arvopapereiden haltijoille koko heidän omistusosuuttaan koskeva tarjous, joka perustuu yhteisen määritelmän mukaiseen käypään hintaan.

56 – Osakkeenomistajien eräiden oikeuksien käyttämisestä julkisesti noteeratuissa yhtiöissä 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/36/EY (EUVL L 184, s. 17).

– Perustelut, joiden nojalla kyseessä ei ole yleinen oikeusperiaate

Perustuslaillisen aseman puuttuminen

84. Tarkasteltaessa edellä mainittuja säännöksiä lähemmin käy kuitenkin ilmi, että niillä lähinnä säännellään ainoastaan hyvin tarkkaan rajattuja yhtiöoikeudellisia tilanteita siten, että niissä asetetaan yhtiölle tiettyjä velvoitteita kaikkien osakkeenomistajien suojaamiseksi. Näin ollen niiltä puuttuu yleinen, laaja-alainen luonne, joka muutoin on luonteenomaista yleisille oikeusperiaatteille.

85. Lisäksi on huomioitava, että kaikki mainitut säännökset eivät ole oikeudellisesti sitovia, kuten suositus 77/534/ETY osoittaa. Lausuntojen tapaan myöskään suositukset eivät EY 249 artiklan viidennen kohdan mukaisesti ole sitovia yhteisön toimielinten toimia, joskin ne voivat mahdollisesti olla merkityksellisiä tulkintaohjeina, joista ei kuitenkaan voida johtaa yksityisiä oikeussub-

jekteja koskevia velvollisuuksia tai oikeuksia. [57] Tämän toimielimen toimen sitomattomuus ilmenee myös siinä, että eurooppalaisten käytännesääntöjen 17. täydentävässä periaatteessa mainittua yhtiön kaikkien osakkeenomistajien mahdollisuutta luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin silloin, kun yhtiön määräysvalta siirretään, kuvaillaan ainoastaan ”suotavaksi”. Tämä ei suinkaan riitä perusteluksi yhteisön oikeuteen perustuvalle vähemmistöosakkaiden oikeudelle saada enemmistöosakkailta ostotarjous. Näin ollen on syytä yhtyä komission ja Bertelsmannin näkemykseen, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimen on hylättävä välitön mahdollisuus vedota kyseisen suosituksen sisältöön esitettäessä yksilöllisiä oikeudellisia asemia koskevia vaatimuksia.

86. Kyseisistä säännöksistä käy selvästi ilmi yhteisön lainsäätäjän pyrkimys estää mielivaltainen eli objektiivisesti perusteeton osakkeenomistajien erilainen kohtelu. Niistä ei kuitenkaan voida välittömästi päätellä, että yhteisön oikeudessa olisi olemassa osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleinen oikeusperiaate.

87. Kuten edellä jo osoitin, yleisten oikeusperiaatteiden ensisijaisena ominaispiirteenä on niiden perustuslaillinen asema yhteisön oikeusjärjestyksessä. Yleisillä oikeusperiaatteilla konkretisoidaan tavallisesti perustavanlaatuisia oikeudellisia näkemyksiä ja arvokäsityksiä, jotka ovat ominaisia tietylle oikeusjärjestykselle. Lisäksi ne eroavat erityisistä oikeussäännöistä siltä osin, että niissä edellytetään tietynasteista yleispätevyyttä ja että ne eivät rajoitu tietylle oikeuden osa-alueelle. [58]

88. Ajatus osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta läpäisee yhteisön ja sen jäsenvaltioiden yhtiöoikeuden punaisen langan tavoin ja on ilmeisesti yksi keskeinen ihanne tällä oikeuden osa-alueella. [59] Sille ei kuitenkaan tähän mennessä ole missään oikeusjärjestyksessä voitu vaatia perustuslaillista asemaa. Kansallisen oikeuden tasolla sen kodifiointi rajoittuu – kuten yhteisön oikeudessakin – paljolti tavallisen lain tasoisiin sääntelyihin.

57 – Suositusten ja lausuntojen sitomattomuus ei kuitenkaan tarkoita, että ne olisivat oikeudellisesti täysin merkityksettömiä (tältä osin ks. Ruffert, M., edellä alaviitteessä 29 mainitussa Calliessin ja Ruffertin teoksessa, s. 2165, 126 kohta). Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan kansallisilla tuomioistuimilla on kuitenkin niiden käsiteltäviksi saatettuja asioita ratkaistessaan velvollisuus ottaa suositukset huomioon huolimatta niiden sitomattomuudesta ja siitä, että niihin ei voida perustaa yksityisten oikeussubjektien oikeuksia, joihin nämä voisivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa. Tämä koskee esimerkiksi yhteisön oikeutta täytäntöön panevien kansallisten säädösten tulkintaa tai sitovien yhteisön säädösten täydentämistä (ks. asia 113/75, Frecassetti, tuomio 15.6.1976, Kok., s. 983, asia 90/76, Van Ameyde, tuomio 9.6.1977, Kok., s. 1091; asia C-322/88, Grimaldi, tuomio 13.12.1989, Kok., s. 4407, Kok. Ep. X, s. 303, 9 kohta ja asia C-188/91, Deutsche Shell AG, tuomio 21.1.1993, Kok., s. I-363, 18 kohta).

58 – Ks. edellä alaviitteessä 23 mainittu Tridimas, T., s. 1, jossa pohditaan sitä, kuinka yleinen oikeusperiaate voidaan erottaa erityisestä oikeussäännöstä. Tridimas katsoo, että olennaisena on yhtäältä pidettävä tämän periaatteen yleispätevyyttä, jolloin ”yleisellä” tarkoitetaan sitä, että periaatteelta edellytetään tietynasteista abstraktiutta. Toinen olennainen seikka on tämän periaatteen merkityksellisyys oikeusjärjestyksessä.

59 – Näin myös Verse, D., *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften*, Tübingen, 2006, s. 2, jossa tekijä puhuu yhtiöoikeuden keskeisestä oikeussäännöstä.

Vallitsevan oikeuskäsityksen puuttuminen oikeustieteessä

89. Oikeustieteellisen kirjallisuuden tarkastelu paljastaa lisäksi paljon toisistaan poikkeavia näkemyksiä arvioissa, jotka koskevat osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteen oikeudellista luonnetta ja sen systemaattista asemaa jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä. Jotkin kirjoittajat pitävät ajatusta osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta ”yhtiöoikeuden perustavanlaatuisena *oikeusperiaatteena*”, [60] kun taas toiset kutsuvat sitä ”*perusajatukseksi*” [61] tai ”yksinkertaistetuksi *ihanteeksi* yhtiön hallinnon harjoittaman mielivaltaisen epäyhdenvertaisen kohtelun estämiseksi”. [62] Joidenkin näkemysten mukaan se jopa ”ilmentää yleistä *oikeudenmukaisuuden periaatetta*, joka ei alun perin ole lähtöisin lainsäädännöstä vaan lainsäädännön ulkopuolelta, ylipositiivisesta oikeudesta”. [63]

90. Tarkasta luokituksesta riippumatta kuitenkin ilmeisesti vallitsee yksimielisyys siitä, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole määritelty täsmällisesti, minkä vuoksi ”sitä ei voida luokitella käsitteellisesti ja se on ainoastaan joustava väline tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi”. [64] Kun otetaan huomioon tämän periaatteen epätäsmällisyys, mikä koskee sen perustaa, soveltamisalaa, sisältöä ja sen mahdollisen loukkaamisen oikeudellisia seurauksia, oikeuskirjallisuudessa vallitsevana on päätelmä, jonka mukaan tämän periaatteen sisältöä on välttämätöntä konkretisoida lainsäätäjän toimesta tai oikeuskäytännön avulla, jotta periaate toteutuisi. [65]

91. Myöskään Winter I- ja Winter II -kertomuksia [66] ei voida käyttää osoituksena oikeustieteessä tai kansallisissa oikeusjärjestyksissä ilmenevästä vallitsevasta oikeuskäsityksestä, joka koskee tällaisen yleisen oikeusperiaatteen olemassaoloa.

92. Winter I -kertomuksesta käy selvästi ilmi, että ennen direktiivin 2004/25 antamista julkisia ostotarjouksia koskevien jäsenvaltioiden säännösten välillä oli runsaasti eroja, minkä vuoksi julkisia ostotarjouksia ei ollut mahdollista tehdä samanlaisin menestymisen mahdollisuuksin ja osakkeenomistajilla ei jäsenvaltioissa ollut samanlaisia mahdollisuuksia tarjota osakkeitaan ostettavaksi.

60 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 59 mainittu Verse, D., s. 557. Ks. Mehringer, C., *Der allgemeine kapitalmarktrechtliche Gleichbehandlungsgrundsatz*, Baden-Baden, 2007, s. 239, jossa lähtökohtana myös pidetään yleistä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sijoittajien hyväksi pääomamarkkinaoikeudessa.

61 – Grundmann, S., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Heidelberg, 2004, s. 145.

62 – De Cordt, Y., *L'égalité entre actionnaires*, Bruxelles, 2004, s. 937.

63 – Ks. Hütte, A., *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im deutschen und französischen Recht der Personengesellschaften*, Aachen, 2003, s. 180. Ks. edellä alaviitteessä 60 mainittu Mehringer, C., s. 241, jonka mukaan pääomamarkkinaoikeuden yhdenvertaisuusperiaate perustuu oikeusteoreettisesti oikeudenmukaisuuden ajatukseen.

64 – Edellä alaviitteessä 62 mainittu De Cordt, Y., s. 937.

65 – Edellä alaviitteessä 62 mainittu De Cordt, Y., s. 937. Edellä alaviitteessä 60 mainittu Mehringer, C., s. 18, toteaa, että periaatteet eivät ole oikeussääntöjä, minkä vuoksi niitä ei periaatteessa voida soveltaa välittömästi. Perustana on aina käytettävä lakiin perustuvaa, tulkittavissa olevaa oikeussääntöä tai käsitettä; ks. edellä alaviitteessä 59 mainittu Verse, D., s. 96, jossa edellytetään, että yhteisöjen tuomioistuin laatii tulevaisuudessa yleiset, yksittäisiä tapauksia pidemmälle menevät suuntaviivat yhdenvertaista kohtelua koskevan säännön konkretisoimiseksi.

66 – Saatavana Euroopan komission sisämarkkinoiden pääosaston verkkosivuilla (http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm).

Tämän vuoksi asiantuntijaryhmä puolsi sääntelyä julkisten ostotarjousten helpottamiseksi. [67] Erittäin kirjavia olivat myös jäsenvaltioiden säännökset maksettavasta vastikkeesta; eroja oli sekä suoritettavien maksujen suuruudessa että lajissa. [68] Jotta vastike olisi riittävällä tavalla ennakoitavissa, mikä asiantuntijaryhmän mielestä on välttämätöntä pääomamarkkinoiden tehokkaan toiminnan takaamiseksi Euroopan unionissa, ryhmä puolsi selkeästi yhdenmukaistettujen kriteerien käyttöönottoa yhteisön tasolla.

93. Jos olisi ollut olemassa osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleinen oikeusperiaate, jolla olisi säännelty julkisten ostotarjousten tekotapoja riittävän täsmällisesti, kuten esimerkiksi Audiolux esittää, [69] yhdenmukaistavien säännösten antaminen yhteisön tasolla oikeudellisen hajanaisuuden poistamiseksi jäsenvaltioista ei olisi ollut välttämätöntä. Näistä kertomuksista voidaan päinvastoin havaita kiireellinen sääntelyn tarve yhteisön tasolla.

Yleispätevyyden puuttuminen

94. Lisäksi on huomattava, että ajatusta osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta sovelletaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden yhtiöoikeuteen eli tiettyyn oikeuden osa-alueeseen rajoitetusti, joten sitä ei voida pitää yleispätevänä. Näin ollen tämäkin yleisillä oikeusperiaatteilla yleensä oleva tuntomerkki jää täyttymättä. [70]

95. Tämä havainto asettaa ajatuksen osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta selkeästi vastakkain yhteisöjen tuomioistuimen tosiasiallisesti tunnustamien, perustuslaillisessa asemassa olevien yleisten oikeusperiaatteiden kanssa; tällainen periaate on esimerkiksi oikeusvaltioperiaate, joka on yhteinen kaikille unionin jäsenvaltioille ja johon unioni EU 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti perustuu, joka on tunnustettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja joka ilmenee johdetussa oikeudessa monin tavoin oikeusvarmuuden, kuulluksi tulemisen oikeuden ja tehokkaan oikeussuojan takaamisen muodossa.

96. Tässä suhteessa sekä perustuslaillisen aseman puuttuminen että yleispätevyyden puuttuminen puhuvat sitä vastaan, että kysymyksessä olisi yhteisön oikeuden yleinen oikeusperiaate.

Täsmällisen oikeudellisen seurauksen puuttuminen

97. Näin ollen ei periaatteessa ole tarpeen tarkastella jatkokysymystä siitä, onko olemassa yleinen oikeusperiaate, jolla on

67 – Ks. Winter I -kertomuksen I luku, joka koskee julkisten ostotarjousten yhtenäisiä lähtökohtia, s. 20 ja 21.

68 – Ks. Winter I -kertomuksen II luku, joka koskee pakollisen tarjouksen käypää hintaa, s. 55.

69 – Ks. Audioluxin kirjelmän s. 33 ja sitä seuraavat sivut.

70 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 87 kohta.

yhtiön vähemmistöosakkaita suojaava vaikutus siten, että heillä on yhtiön määräysvallan siirtyessä oikeus luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin kuin muillakin osakkeenomistajilla.

98. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin tästä ratkaisuehdotuksesta poiketen katsoisikin, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleinen oikeusperiaate on olemassa, mielestäni on erittäin kyseenalaista, voisiko tällainen yleinen oikeusperiaate puolestaan olla riittävän täsmällinen, jotta se johtaisi pääasian kantajien tavoittelemaan oikeudelliseen seuraukseen. Kuten komissio osuvasti huomauttaa, tämänkaltainen yleinen oikeusperiaate olisi aivan liian täsmällinen, jotta sitä voitaisiin vielä kutsua ”yleiseksi”.

Lainsäätäjän tahdon kiertämistä koskeva kielto

99. Oikeussääntöihin, jotka kansallinen tuomioistuin esittää ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään, ei sisälly yhtäkään säännöstä, joka nimenomaisesti koskisi pääasian kantajien tavoittelemaa oikeudellista seurausta.

100. Poikkeuksena voitaisiin pitää direktiivin 2004/25 5 artiklan 1 kohtaa, jolla säännellään pakollista tarjousta, joka määräysvallan yhtiössä hankkivan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on tehtävä. Tässä säännöksessä velvoitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että kaikille arvopapereiden haltijoille tehdään tarjous kaikkien arvopapereiden ostamisesta käypään hintaan. Tällä säännöksellä tavallaan konkretisoidaan direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, jossa vahvistetaan kaikkien kohdeyhtiön arvopapereiden haltijoiden yhdenvertainen kohtelu. Viimeksi mainitussa säännöksessä lisäksi säädetään, että muita arvopapereiden haltijoita on suojattava, kun henkilö hankkii määräysvallan yhtiössä.

101. Direktiivin välitön soveltaminen ei kuitenkaan tule esillä olevassa asiassa kysymykseen. Ensinnäkin tapahtumat, joiden perusteella pääasia pantiin vireille, tapahtuivat ennen direktiivin voimaantuloa tai ennen täytäntöönpanon määräajan päättymistä, joten Luxemburgin suurherttuakunnalla ei kyseisenä ajankohtana ollut vielä velvollisuutta soveltaa direktiiviä.[71] Tämä seikka vaikuttaa kahdella tavalla. Ensinnäkään pääasian kantajat eivät voi vedota tähän säännökseen välittömästi. Toiseksi on syytä muistaa, että jos tunnustettaisiin osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleinen oikeusperiaate, jolla määrätään suurin piirtein samasta oikeudellisesta seurauksesta kuin direktiivin 2004/25 5 artiklan 1 kohdalla, tämä johtaisi väistämättä direktiivin 2004/25

71 – Direktiivi 2004/25 tuli 22 artiklan mukaan voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen kun se oli julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä eli 22.5.2004. Lisäksi 21 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden oli saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 20.5.2006.

taannehtivaan vaikutukseen, mikä ei kuitenkaan selvästikään voi olla yhteisön lainsäätäjän tavoitteena, sillä muutoin erityissäännöksen antaminen olisi ollut tarpeetonta.

102. Direktiivin 2004/25 johdanto-osan ensimmäisestä perustelukappaleesta käy nimittäin ilmi, että oli tarpeen sovittaa yhteen ja saattaa yhdenmukaisiksi tiettyjä kansallisia suojasäännöksiä EY 44 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaisesti. Se, että tällä osa-alueella yhteisön lainsäätäjän oli tarpeen määritellä markkinatoimijoita koskevat täsmälliset velvoitteet ja vahvistaa yksityiskohtaiset säännöt, joilla toteutetaan osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, osoittaa, että oikeudellisesti itsenäistä osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden yleistä periaatetta ei ollut olemassa ennen direktiivin 2004/25 voimaantuloa eikä sen jälkeen.

Toimielinten välisen tasapainon turvaaminen

103. Lisäksi on huomattava, että jos yhteisöjen tuomioistuin tunnustaisi osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleisen oikeusperiaatteen, joka aineellisoikeudellisen täsmällisyytensä perusteella vastaa pikemminkin oikeussääntöä, olisi olemassa vaara, että perustamissopimuksella tavoiteltu toimielinten välinen tasapaino lyödään laimin, varsinkin kun neuvosto ja Euroopan parlamentti käyttävät yhteisön lainsäädäntövaltaa yhdessä.

104. Yhteisön sisäinen toimielinten välinen tasapaino ei perustu valtio-oikeudelliseen vallanjaon periaatteeseen [72] vaan pikemminkin tehtävienjaon periaatteeseen, jonka mukaan yhteisön tehtävistä huolehtivat ne toimielimet, joilla on perustamissopimuksen perusteella niihin parhaat edellytykset. Toisin kuin vallanjaon periaate, joka palvelee yksilön suojan turvaamista hillitsemällä valtiovaltaa, tehtävienjaon periaatteella pyritään saavuttamaan yhteisön tavoitteet tehokkaasti. [73]

72 – Vallanjako on Thomas Locken (1632–1704), Charles de Montesquieun (1689–1755) ja Immanuel Kantin (1724–1804) oppeihin perustuva kantava organisaatioperiaate useimmissa nykyaikaisissa demokraattisissa perustuslaeissa ja oikeusvaltion keskeinen tuntomerkki. Poliittinen valta valtiossa jaetaan vallanjaon avulla tehtäväalueisiin. Keskinäisellä valvontajärjestelmällä on tarkoitus hillitä valtiovaltaa. Perinteisesti toisistaan erotetaan lainsäädäntövalta, toimeenpanovalta ja tuomiovalta. Montesquieu totesi vuonna 1748 ilmestyneessä kirjassaan *De l'esprit des lois* (”Lakien hengestä”) seuraavaa: ”Heti kun yhteen henkilöön tai yhteen virkamieskuntaan liittyy lainsäädäntövalta toimeenpanovallan ohella, ei ole vapautta. On nimittäin syytä pelätä, että kyseinen monarkki tai kyseinen senaatti säätää tyrannimaisia lakeja ja panee ne sitten tyrannimaisesti täytäntöön. Vapautta ei ole silloinkaan, kun tuomiovaltaa ei eroteta. Valta päättää kansalaisten elämästä ja vapaudesta olisi rajoittamaton, jos tuomiovalta olisi kytketty lainsäädäntövaltaan, sillä tuomari olisi tällöin lainsäätäjä. Tuomarilla olisi alistajan pakkovaltaa, jos tuomiovalta olisi kytketty toimeenpanovaltaan. Kaikki olisi menetetty, jos yksi henkilö tai yksi mahtiasemassa olevia, aatelisia tai kansaa edustava elin käyttäisi seuraavia kolmea toimivaltaa: valtaa säätää lait, valtaa panna julkiset päätökset toimeen ja valtaa ratkaista yksityisten riita-asiat.” (vapaa käännös)

73 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 25 mainittu Schweitzer, M., Hummer, W. ja Obwexer, W., s. 178, 653 kohta; myös edellä alaviitteessä 15 mainittu Sariyiannidou, E., s. 122, puhuu ”tehtävienjaosta”. Ks. edellä alaviitteessä 27 mainittu Oppermann, T., 5 §, s. 80, 5 kohta, jonka mukaan valtion vallanjako lainsäädäntövallan, toimeenpanovallan ja tuomiovallan välillä on Euroopan yhteisössä muuntunut tietynlaiseksi institutionaaliseksi tasapainoksi yhteisön toimielinten välillä. Oppermanin mukaan tehtävät on parlamentin, neuvoston ja komission välillä jaettu toisin kuin valtion tasolla. Myös Euroopan yhteisössä vallitsee keskinäinen valvontajärjestelmä ja vallan tasapaino (”checks and balances”). Opperman katsoo, että toimielinten välinen tasapaino heijastelee perustavanlaatuista oikeusvaltion periaatetta. Sen mukaan jokaisen toimielimen on käytettävä valtuuksiaan ottaen huomioon muiden toimielinten valtuudet, ja rikkomisesta voidaan määrätä seuraamuksia yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan avulla.

105. Ottaen huomioon tämän tosiseikan yhteisöjen tuomioistuin loi jo vuonna 1958 asioissa Meroni antamiensa tuomioiden [74] pohjalta ja sen jälkeen vakiintuneessa oikeuskäytännössä ”toimielinten välisen tasapainon” käsitteen tarkasteltuaan Euroopan yhteisöjen perustana olevien sopimusten – erityisesti EY:n perustamissopimuksen – organisaatioperiaatteita ja toimivaltuuksia ja asetti sen normatiivisen, tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvan muotoamisperiaatteen asemaan. [75]

106. Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa parlamentti vastaan neuvosto antamassaan tuomiossa, [76] perustamissopimuksessa on toteutettu yhteisön toimielinten välistä toimivallan jakoa koskeva järjestelmä, jossa kullekin toimielimelle on annettu oma tehtävänsä yhteisön toimielinrakenteessa ja yhteisölle uskottujen tehtävien toteuttamisessa. Toimielinten välisen tasapainon huomioon ottaminen edellyttää sitä, että kukin toimielin käyttää toimivaltaansa muiden toimielinten toimivaltaa kunnioittaen. Se edellyttää myös, että tämän säännön rikkomisesta voidaan määrätä seuraamuksia. Yhteisöjen tuomioistuin totesi mainitussa tuomiossa lisäksi, että sen tehtävänä on perustamissopimusten mukaisesti varmistaa, että perustamissopimuksia tulkittaessa ja sovellettaessa noudatetaan lakia. Sen on näin ollen voitava varmistaa toimielinten välisen tasapainon säilyminen ja siten yhteisön toimielinten toimivallan kunnioittamiseen liittyvä tuomioistuinvalvonta. [77]

107. Yhteisöjen tuomioistuin on EY 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yhteisön toimielimenä myös osa tätä toimielinten välistä tasapainoa. Tämä tarkoittaa, että se yhteisön lainkäyttöelimenä, jonka tulee varmistaa lain noudattaminen perustamissopimusta tulkittaessa ja sovellettaessa EY 220 artiklan 1 kohdan mukaisesti toimivaltansa rajoissa, kunnioittaa neuvoston ja parlamentin toimivaltaa lainsäädäntötoiminnan alalla. [78] Tämä edellyttää välttämättä, että yhteisöjen tuomioistuin yhtäältä jättää yhteisön lainsäätäjän hoidettavaksi tälle perustamissopimuksessa annetun lainsäädäntötehtävän yhtiöoikeuden alalla ja toisaalta vastedeskin huolehtii tarvittavasta pidättyvyydestä kehittäessään yhteisön oikeuden yleisiä oikeusperiaatteita, jotka voivat mahdollisesti olla lainsäätäjän tavoitteiden vastaisia. Yhteisöjen tuomioistuin voi tosin turvautua yleisiin oikeusperiaatteisiin löytääkseen perustamissopimuksen tavoitteisiin nähden asianmukaisia ratkaisuja sen ratkaistavaksi annettuihin tulkintaongelmiin. Se ei kuitenkaan saa toimia yhteisön lainsäätäjän asemesta, mikäli yhteisön lainsäätäjä voi täyttää lainsäädännössä olevan aukon. [79]

74 – Asia 9/56, Meroni, tuomio 13.6.1958 (Kok., s. 11, Kok. Ep. I, s. 21) ja asia 10/56, Meroni, tuomio 13.6.1958 (Kok., s. 53).

75 – Ks. asia 25/70, Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel v. Köster, tuomio 17.12.1970 (Kok., s. 1161, Kok. Ep. I, s. 515, 9 kohta) ja edellä alaviitteessä 45 mainittu asia parlamentti v. neuvosto, tuomion 21 kohta.

76 – Asia C-70/88, parlamentti v. neuvosto, tuomio 22.5.1990 (Kok., s. I-2041, Kok. Ep. X, s. 443, 21 ja 22 kohta).

77 – Edellä alaviitteessä 76 mainittu asia parlamentti v. neuvosto, tuomion 23 kohta.

78 – Edellä alaviitteessä 15 mainittu Sariyiannidou, E., s. 137, katsoo, että viime kädessä EY 220 artiklassa annetaan yhteisöjen tuomioistuimelle toimivalta määrittää, mitä ”laki” on, joskaan toimivaltaa ei tältä osin ole rajattu selkeästi. Yhteisöjen tuomioistuin on käyttänyt oikeuskäytännön kehittämistä koskevaa toimivaltaansa laajasti kehittäessään yleisiä oikeusperiaatteita. Sariyiannidou arvelee, että tämä saattaa häivyttää oikeudellisen ja poliittisen toiminnan välisen eron.

79 – Vastaavasti Louis, J.-V., *L'ordre juridique communautaire*, 6. painos, Bruxelles/Luxembourg, 1993, s. 119 ja 120. Louis katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin ei saa käyttää yhteisön oikeudessa olevia oikeudellisia aukkoja toimiakseen yhteisön lainsäätäjän asemesta. Sitä vastoin sen on huolehdittava tarvittavasta pidättyvyydestä (”judicial self-restraint”).

108. Lainsäädäntötoiminnassa yleensä sovitellaan erilaisia poliittisia ja yhteiskunnallisia intressejä, joita lainsäädäntömenettelyyn osallistuvat elimet ja tahot edustavat. Tätä koskevan demokraattisen oikeutuksen ohella näillä elimillä ja tahoilla on tarvittavaa asiantuntemusta, jotta ne voivat kantaa niille annetun poliittisen vastuun. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuimet ovat oikeuskäytännössään nimenomaisesti tunnustaneet yhteisön lainsäätäjän etuoikeuden sovitella ja ratkaista asioita tietyillä sääntelyn osa-alueilla. [80]

109. Lisäksi on syytä ottaa huomioon Irlannin esittämät väitteet. [81] Sen näkemykseen on syytä yhtyä siltä osin, että varovaisuus on paikallaan, kun otetaan huomioon yhtiöoikeuden monimutkaisuus ja niiden kansallisten säännösten moninaisuus, joita kunkin jäsenvaltion taloudellisiin olosuhteisiin usein liittyy. Irlanti esittää perustellusti, että yhtiöoikeuden muuttaminen on ensin mietittävä loppuun asti, tehtiinpä muutokset sitten lainsäädäntöteitse tai oikeuskäytännön avulla. Irlannin mukaan yhteisön lainsäätäjällä on tässä suhteessa parhaat mahdollisuudet sovittaa yksittäisten jäsenvaltioiden kannat yhteen. Mikäli yhteisöjen tuomioistuin tunnustaisi pääasian kantajien tarkoittaman osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleisen oikeusperiaatteen, seurauksia olisi mahdotonta ennakoida.

110. Lisäksi yleisistä oikeusperiaatteista aukkojen täyttäjinä on todettava, [82] että niihin on vähemmän tarvetta turvautua osa-alueilla, jotka ovat yhtiöoikeuden tavoin yksityiskohtaisesti säänneltyjä, kuin väljemmin säännellyillä osa-alueilla.

Oikeusvarmuuteen liittyvät näkökohdat

111. Tuomioistuimen pidättyvyys olisi tarkoituksenmukaista myös luottamuksensuojaan ja oikeusvarmuuteen liittyvistä

80 – Ks. yhdistetyt asiat T-22/02 ja T-23/02, Sumitomo Chemical ja Sumika Fine Chemicals v. komissio, tuomio 6.10.2005 (Kok., s. II-4065, 82 ja 83 kohta). Tässä tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tunnusti yhteisön lainsäätäjän toimivallan vanhentumisaikojen vahvistamiseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että se, kuinka laajasti vanhentumisesta säädetään, perustuu oikeusvarmuuden vaatimusten ja laillisuutta koskevien vaatimusten punnintaan niiden historiallisten ja yhteiskunnallisten seikkojen mukaan, jotka vallitsevat yhteiskunnassa tiettynä aikakautena. Vanhentumisajat ovat tästä syystä yksistään lainsäätäjän valittavissa. Ks. yhdistetyt asiat C-122/99 P ja C-125/99 P, D ja Ruotsi, tuomio 31.5.2001 (Kok., s. I-4319, 37 ja 38 kohta). Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että se ei voi tulkita Euroopan yhteisöjen virkamiehiin ja muuhun henkilöstöön sovellettavia sääntöjä siten, että avioliittoon rinnastettaisiin rekisteröidyn kumppanuussuhteen kaltainen lakiin perustuva asema, joka on pidetty erillään avioliitosta. Vain lainsäätäjä voi halutessaan toteuttaa toimenpiteet, joilla tähän tilanteeseen on mahdollista vaikuttaa, esimerkiksi henkilöstösääntöjä muuttamalla. Ks. lisäksi asia C-117/01, K.B., tuomio 7.1.2004 (Kok., s. I-541, 28 kohta); yhdistetyt asiat C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P ja C-180/01 P, International Power (aiemmin National Power) ym. v. komissio, tuomio 2.10.2003 (Kok., s. I-11421, 106 kohta) ja yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 24.9.2001 (Kok., s. I-7869, 139 kohta).

81 – Ks. Irlannin hallituksen kirjelmän 39–45 kohta.

82 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 68 kohta.

syistä. Luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteet ovat osa yhteisön oikeusjärjestystä. Tästä syystä yhteisön toimielinten tulee noudattaa niitä, ja tämä koskee myös jäsenvaltioita, kun ne käyttävät yhteisön direktiiveissä niille annettua toimivaltaa. [83]

112. Oikeusvarmuuden periaatteella on tarkoitus taata niiden oikeudellisten tilanteiden ja suhteiden ennakoitavuus, joihin yhteisön oikeutta sovelletaan. [84] Osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleisen oikeusperiaatteen tunnustaminen nostaisi kuitenkin esiin useita kysymyksiä tämän periaatteen täsmällisestä asiallisesta, henkilöllisestä ja ajallisesta soveltamisalasta. Yhteisöjen tuomioistuimen olisi tarvittaessa määriteltävä, minkä edellytysten on täytyttävä esillä olevassa asiassa, jotta tätä yleistä oikeusperiaatetta sovellettaisiin.

113. Olisi myös ongelmallista määrittää täsmällinen ajankohta, josta lähtien tätä yleistä oikeusperiaatetta olisi sovellettava yhteisön oikeudessa. Kuten edellä jo osoitin, tällaisen periaatteen tunnustaminen johtaisi lopulta väistämättä direktiivin 2004/25 5 artiklan 1 kohdan taannehtivaan soveltamiseen, mikä rikkoisi taannehtivuuskieltoa, kun otetaan huomioon lainsäätäjän yksiselitteinen päätös tämän säännöksen voimaantulon täsmällisestä ajankohdasta. Oikeusvarmuuden periaate pääsääntöisesti estää sen, että yhteisön säädöksen soveltamisen alkamisajankohta on aikaisempi kuin sen julkaisuajankohta. Tilanne voi poikkeuksellisesti olla toinen, jos yleisen edun mukainen päämäärä sitä edellyttää ja jos asianomaisten perusteltua luottamusta kunnioitetaan asianmukaisella tavalla. [85] Esillä olevassa asiassa on kuitenkin vaikea nähdä, miksi taannehtivuuskiellosta poikkeaminen olisi yleisen edun mukaista.

c) Päätelmä

114. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella päättelen, että yhteisön oikeudessa ei ole osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä oikeusperiaatetta, joka suojaisi yhtiön vähemmistöosakkaita määräysvallan siirtyessä toiselle yhtiölle siten, että heillä on oikeus luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin kuin muillakin osakkeenomistajilla.

115. Tämä päätelmä huomioon ottaen en pidä asiassa Mangold annetun tuomion käsittelemistä tarpeellisena. Kyseisen oikeuskäytännön pääasiaan soveltamisen edellytyksenä

83 – Asia C-376/02, Stichting "Goed Wonen", tuomio 26.4.2005 (Kok., s. I-3445, 32 kohta).

84 – Asia C-63/93, Duff ym., tuomio 15.2.1996 (Kok., s. I-569, 20 kohta) ja asia T-206/00, Hult v. komissio, tuomio 31.1.2002 (Kok. H., s. I-A-19 ja II-81, 38 kohta).

85 – Ks. tältä osin asia C-368/89, Crispoltoni, tuomio 11.7.1991 (Kok., s. I-3695, 17 kohta); yhdistetyt asiat C-487/01 ja C-7/02, Gemeente Leusden ja Holin Groep, tuomio 29.4.2004 (Kok., s. I-5337, 59 kohta) ja edellä alaviitteessä 83 mainittu asia Stichting "Goed Wonen", tuomion 33 kohta; ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa National & Provincial Building Society v. Yhdistynyt kuningaskunta 23.10.1997 antama tuomio (Recueil des arrêts et décisions 1997-VII, 80 kohta).

on kiistaton sellaisen yhteisön oikeuteen sisältyvän yleisen oikeusperiaatteen toteaminen, joka mahdollistaisi juuri tämän yleisen oikeusperiaatteen soveltamisen ennen tietyn, pääpiirteissään samansisältöisen, johdettuun oikeuteen sisältyvän säännöksen voimaantuloa. Yhteisöjen tuomioistuin totesikin asiassa Mangold antamassaan tuomiossa, että direktiivissä 2000/78 itsessään ei ole säädetty periaatteesta, joka koskee yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa, vaan kyseessä on yhteisön oikeuden yleinen periaate. Yhteisöjen tuomioistuin perusteli päätelmänsä toteamalla, että ikään perustuvan syrjinnän kielto pohjautuu erilaisiin kansainvälisiin asiakirjoihin ja jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen. [86] Kuten edellä jo totesin, tämä edellytys ei täyty esillä olevassa asiassa.

2. Toinen kysymys

116. Näin ollen ei periaatteessa ole tarpeen vastata toiseen ennakkoratkaisukysymykseen. Jäljempänä esitettävät seikat ovat merityksellisiä vain siinä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuin vastoin tässä ratkaisuehdotuksessa esitettyä oikeudellista näkemystä vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen myöntävästi.

117. Aluksi on todettava, että säännöksissä, jotka kansallinen tuomioistuin mainitsee ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään, asetetaan velvoitteita ainoastaan osakkeiden liikkeeseenlaskijalle ja yhtiölle muttei kuitenkaan osakkeenomistajille suhteessa toisiinsa.

118. Direktiivin 2004/109 17 ja 18 artiklassa määritellään osakkeiden liikkeeseenlaskijan velvollisuudet, kun taas direktiivin 2007/36 4 artiklassa säädetään yhtiön velvollisuudesta huolehtia yhdenvertaisesta kohtelusta. Direktiivin 77/91 42 artiklassa ei sitä vastoin säädetä, kenelle jäsenvaltioiden lainsäädäntö, jolla direktiivi pannaan täytäntöön ja taataan osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu, on nimenomaisesti osoitettava. [87] Tämän direktiivin kaikki säännökset kuitenkin koskevat yhtiön toimia, muun muassa osakeyhtiön perustamista sekä sen pääoman säilyttämistä, korottamista ja alentamista ja osakkeiden pakollista takaisin ottamista. Mikäli on säädetty, että päätös on tehtävä yhtiökokouksessa, kuten päätettäessä pääoman korottamisesta direktiivin 77/91 25 artiklan 1 kohdan mukaisesti, tällöin on noudatettava yhdenvertaista kohtelua koskevaa sääntöä. Tästä voidaan päätellä, että yhdenvertaista kohtelua koskeva sääntö sitoo yhtiön hallintoa muttei kuitenkaan osakkeenomistajia.

86 – Vrt. edellä alaviitteessä 8 mainittu asia Mangold, tuomion 74 ja 75 kohta.

87 – Viittasin jo asiassa C-338/06, komissio v. Espanja, 4.9.2008 antamassani ratkaisuehdotuksessa (tuomio 18.12.2008, Kok., s. I-10139, 60 kohta) direktiivin 77/91 42 artiklan epämääräiseen normatiiviseen sisältöön.

119. Tämä havainto vastaa myös oikeuskirjallisuudessa vallitsevaa näkemystä. Sen mukaan yhtiö on yhtiöoikeudellisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ainoa välitön adressaatti. [88] Sitä vastoin osakkeenomistajilla on toisiaan kohtaan korkeintaan lojaliteettivelvollisuus, [89] joka sinänsä velvoittaa osakkeenomistajan yhtiöoikeuksia käyttäessään ottamaan muiden osakkeenomistajien intressit huomioon. Tätä pidemmälle meneviä osakkeenomistajan velvollisuuksia muita osakkeenomistajia kohtaan ei voida johtaa.

120. Sitä vastaan, että pääasian valittajat voisivat vedota välittömästi osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleiseen oikeusperiaatteeseen, puhuu myös se, että yleiset oikeusperiaatteet periaatteessa sitovat ainoastaan yhteisön toimielimiä ja jäsenvaltioita ja niiden alaisuudessa olevia yksiköitä mutta eivät kuitenkaan yksityisiä oikeussubjekteja suhteessa toisiinsa. [90] Tämä voidaan perustella sekä yleisten oikeusperiaatteiden alkuperällä että niiden tarkoituksella, joka on yksityisten oikeussubjektien suojaaminen viranomaisten lainvastaiselta puuttumiselta perusoikeuksiin. [91]

121. Toisaalta ei voida jättää huomiotta sitä, että yhteisön oikeus toisinaan toimii subjektiivisten oikeuksien perustana yksityishenkilöiden välisissä suhteissa. Näin on asianlaita esimerkiksi johdetun oikeuden säännösten tapauksessa. [92] Näillä oikeussäännöillä kuitenkin asetetaan yksityisiä oikeussubjekteja koskevia velvollisuuksia vasta sitten, kun ne on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä tai kun kansallisia säännöksiä on tulkittu direktiivin mukaisella tavalla, sillä direktiivit sinänsä eivät saa aikaan horisontaalisia oikeusvaikutuksia. [93] Toisaalta oikeuskäytännössä tunnustetaan, että tietyt primaarioikeuden määräykset kuten EY 12, EY 39, EY 49 ja EY 141 artiklan syrjintäkiellot voivat saada aikaan horisontaalisia oikeusvaikutuksia. [94]

122. Asiassa Mangold annettua tuomiota ei kuitenkaan voida käyttää osoituksena välittömästä mahdollisuudesta vedota yleisiin oikeusperiaatteisiin yksityishenkilöiden välisissä suhteissa, koska yhteisöjen tuomioistuin jätti siinä avoimeksi sen, saako ikään perustuvan syrjinnän kielto aikaan myös horison-

88 – Ks. edellä alaviitteessä 63 mainittu Hütte, A., s. 71 ja 82; edellä alaviitteessä 62 mainittu De Cordt, Y., s. 255 ja 259 ja edellä alaviitteessä 59 mainittu Verse, D., s. 562. Hüffer, U., *Kommentar zum Aktiengesetz*, 5. painos, München, 2002, 53 a §, s. 250, 4 kohta.

89 – Edellä alaviitteessä 63 mainittu Hütte, A., s. 72.

90 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 23 mainittu Tridimas, T., s. 36 ja 44.

91 – Edellä alaviitteessä 23 mainittu Tridimas, s. 47.

92 – Ks. esim. rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29.6.2000 annettu neuvoston direktiivi 2000/43/EY (EYVL L 180, s. 22), yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annettu neuvoston direktiivi 2000/78/EY (EYVL L 303, s. 16) ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL L 281, s. 31).

93 – Yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään todennut, että oikeusvarmuuden periaate on ristiriidassa sen kanssa, että yksityisiä oikeussubjekteja koskevia velvollisuuksia perustetaan direktiiveihin. Näin ollen yksityisiä oikeussubjekteja vastaan ei voida vedota direktiiviin sinänsä, ks. asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986 (Kok., s. 723, Kok. Ep. VIII, s. 457, 48 kohta); asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994 (Kok., s. I-3325, Kok. Ep. XVI, s. I-1, 20 kohta) ja asia C-201/02, Wells, tuomio 7.1.2004 (Kok., s. I-6325, 56 kohta).

94 – Esimerkkinä mainittakoon EY 141 artiklan mukainen periaate, jonka mukaan miehille ja naisille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka. Yhteisöjen tuomioistuin on selventänyt oikeuskäytännössään, että EY 12, EY 39 ja EY 49 artiklassa ilmaistu kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskeva kielto pätee myös yksityishenkilöiden välisissä suhteissa, ks. asia 36/74, Walrave, tuomio 12.12.1974 (Kok., s. 1405, Kok. Ep. II, s. 415); asia 43/75, Defrenne, tuomio 8.4.1976 (Kok., s. 455, Kok. Ep. III, s. 63); edellä alaviitteessä 47 mainittu asia Bosman ja asia C-281/98, Angonese, tuomio 6.6.2000 (Kok., s. I-4139, 36 kohta).

taalisia oikeusvaikutuksia. [95] Riippumatta siitä, että mainitun asian lähtökohtana olleessa oikeudenkäynnissä oli kysymys siviilioikeudellisesta riidasta, yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ennakkoratkaisumenettelyssä oli lähinnä ratkaista, onko yhteisön oikeuden vastaisena pidettävä kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan työnantajan oli mahdollista tehdä määräaikainen työsopimus 52 vuotta täyttäneen työntekijän kanssa rajoituksetta. Ensisijaisesti oli siis kysymys kansallisen oikeuden yhteensopivuudesta yhteisön oikeuden säännösten kanssa.

123. Edellä esitetyn perusteella toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta – mikäli yhteisön oikeudessa ylipäänsä on tällainen periaate – voidaan soveltaa ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisiin suhteisiin.

C *Päätelmät*

3. Kolmas kysymys

124. Kolmas ennakkoratkaisukysymys esitetään vain siinä tapauksessa, että ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi. Koska katson esillä olevassa asiassa, että osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä oikeusperiaatetta ei ole olemassa, ja koska käsitellessäni ensimmäistä ja toista kysymystä otin jo kantaa taustalla oleviin oikeuskysymyksiin, katson, että kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen ei ole tarpeen vastata.

125. Tiivistäen voidaan todeta, että tällaisen yleisen oikeusperiaatteen olemassaoloa vastaan puhuu ensinnäkin se, että osakkeenomistajien yhdenvertaisella kohtelulla ei ole perustuslaillista asemaa yhteisön oikeusjärjestyksessä eikä jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä. [96] Lisäksi tarkastelussa on todettu, että oikeustieteessä ei ole vakiintunutta oikeuskäsitystä tällaisen yleisen oikeusperiaatteen olemassaolosta. [97] Kun otetaan

95 – Vastaavasti Preis, U., "Verbot der Altersdiskriminierung als Gemeinschaftsgrundrecht", *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, nro 8, 2006, s. 402.

96 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 87 ja 88 kohta.

97 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 89–93 kohta.

huomioon se, että periaate rajoittuu nimenomaan yhtiöoikeuden alaan, sillä ei ole myöskään yleisille oikeusperiaatteille ominaista yleispätevyyttä oikeusjärjestyksessä. [98]

126. Toisaalta ja siinäkin tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuin katsoo tällaisen yleisen oikeusperiaatteen olevan olemassa, on kyseenalaista, määrätäänkö sillä siinä määrin täsmällisestä oikeudellisesta seurauksesta, että sitä voidaan pitää perusteluna vähemmistöosakkaiden tarjouksensaantioikeudelle. [99] Tällaisen oikeudellisen seurauksen määrääminen kuuluu yhteisön institutionaalisessa oikeudessa vallitsevan yhteisön toimielinten välisen tehtävienjaon perusteella yksinomaan yhteisön lainsäätäjälle, jonka on tarvittaessa vahvistettava täsmälliset oikeudelliset edellytykset antamalla asiaa koskeva oikeusnormi. [100] Vähemmistöosakkaiden tarjouksensaantioikeuden tunnustaminen yleisen oikeusperiaatteen muodossa oikeuskäytännön avulla ei vastaisi yhteisön lainsäätäjän tahtoa. Se johtaisi lopulta direktiivin 2004/25 taannehtivaan soveltamiseen, mikä vaikuttaisi myös oikeusvarmuuteen liittyviin näkökohtiin. [101]

127. Edellä olevan tarkastelun perusteella päättelen, että ei ole olemassa yleistä yhdenvertaisuusperiaatetta ilmentävää osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä oikeusperiaatetta, joka suojaisi yhtiön vähemmistöosakkaita määräysvallan siirtyessä toiselle yhtiölle siten, että heillä on oikeus luovuttaa arvopaperinsa samanlaisin ehdoin kuin muillakin osakkeenomistajilla.

128. Osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun oikeudellisesta luokituksesta riippumatta on todettava, että yhdenvertainen kohtelu voi olla oikeuksien ja velvollisuuksien perustana ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisissä suhteissa muttei osakkeenomistajien keskinäisissä suhteissa. [102]

98 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 94 kohta.
99 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 98 kohta.
100 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 103–109 kohta.
101 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 111 ja 112 kohta.
102 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 117–123 kohta.

## VII Ratkaisuehdotus

129. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Cour de cassationin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Yhteisön oikeudessa ei ole yleistä oikeusperiaatetta, joka koskisi osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua ja jolla olisi yhtiön vähemmistöosakkaita suojaava vaikutus siten, että heillä on yhtiön määräysvallan siirtyessä oikeus luovuttaa osakkeensa samanlaisin ehdoin kuin muillakin osakkeenomistajilla.

2) Osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta voidaan soveltaa ainoastaan yhtiön ja sen osakkeenomistajien välisiin suhteisiin.